

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

HOE VRIJ IS DE THEOLOGISCHE WETENSCHAP?

Op 17 juni 1992 is te Kampen herdacht dat, toen 100 jaar geleden, de gereformeerden uit de kring van de Afscheiding en van de Doleantie zich verenigden tot de Gereformeerde Kerken in Nederland. De samenkomst was 'interkerkelijk'. Er waren sprekers zowel uit de Ned. Herv. Kerk, de Geref. Kerken (syn.) als van de Chr. Geref. en ook van de Gereformeerden (vrijg.). Ieder weet bij zulk een herdenking, dat de (syn.) Gereformeerde Kerken vooral de laatste tientallen jaren heel sterk veranderd zijn. Zo zelfs, dat men zich met recht kan afvragen, of zij de naam gereformeerd nog wel kunnen dragen. Is die benaming niet een lege huls geworden zonder inhoud, een pure herinnering aan een beter verleden? Intussen toonde prof. H.B. Weijland zich een vurig pleitbezorger van deze kerken. Zo treedt hij ook in deze dagen op als haar advocaat in verband met de bezwaren van de leden van de Geref. Bond in de Ned. Hervormde Kerk bij het Samen op Weg-proces. Niet zonder reden zijn de aanhangers van deze geref. bond bevreesd voor toenemende invloed van de vrijzinnigheid in een verenigde kerk, vooral vanuit de (syn.) Geref. Kerken. Maar dit laten we nu verder terzijde.

Van de bovengenoemde bijeenkomst op 17 juni herinner ik me nog goed, hoe prof. Weijland sterk opkwam voor

de vrijheid van het wetenschappelijk onderzoek, dat de gereformeerden voorstonden. Hij beriep zich daarbij vooral op A. Kuyper en H. Bavinck. Wat nu dat zg. vrije wetenschappelijk onderzoek voor schade heeft aangericht aan de Theol. Universiteit te Kampen aan de Oudestraat, en met name aan de V.U., weet ieder, die kerkelijk enigszins meeleeft. Het erge is daarbij, dat de theologische faculteit van de V.U. in geloofsafbraak vaak koplooper is. Als er nog eens een protest in confessionele zin komt, is dat vaak uit de literaire (filosofische) faculteit.

De vraag, die ons interesseert is, of men met recht en reden kan zeggen, dat de grote 'voormannen' A. Kuyper en H. Bavinck, zulk een wetenschappelijke vrijheid inderdaad voorstonden.

A. Kuyper

Willen we dit nader onderzoeken, dan stuiten we allereerst op een opmerkelijk betoog van dr. A. Kuyper in zijn *Encyclopedie der Heilige Godgeleerdheid* II, 541-547, onder de titel 'Vrijheid der wetenschappelijke theologie'. Eerst wordt daarin uiteengezet dat deze vrijheid geen losbandigheid betekent. 'De spoorlijn is vrij, zolang de rails zijn wielen geklemd houden.' Met de vrijheid van de theologie is de theologie als zelfstandige verschijning be-

HOOFDARTIKEL

Hoe vrij is de theologische wetenschap?

M.J. Arnnen

UIT DE SCHRIFT

Gehoorzaamheid wordt gezegend!

H. Offereins

KERKELIJK LEVEN

De studentenvereniging: open of gesloten?

B. Luiten

GELEGEN/ONGELEGEN

J. Kamphuis

WOORD/WEERWOORD

Wat wil het GPV?

M. te Velde

AAN DE BROEDERWEG

Hartelijk dank, professor Ohmann!

Hartelijk welkom, professor Kwakkel!

B. Luiten

MUZIEK

Orgels en orgelmuziek uit grootmoeders tijd

J. Smelik

BOEKBESPREKING

Over de eenheid van gereformeerde belijders

M.J. Arntzen

GEKNIPT VOOR VANDAAG

Regelmaat in ons bijbellezen

Synode-indrukken III

B. Luiten

PERSCHOUW

G.J. van Middelkoop

UIT DE KERKEN

doeld. 'niet de theologie voor zooveel ze is vastgehecht aan enig amht'. Als iemand iets wit ziet, kun je hem toch niet dwingen, het zwart te noemen. De theoloog heeft de vrijheid 'om te onderzoeken, te spreken en te schrijven gelijk zijn overtuiging dit eischt'. In die vrijheid mag hij niet worden belemmerd. Kuyper komt dan tot heel opvallende uitspraken: Men mag in de kerk wel protesteren **als** op de kansel de belijdenis wordt tegengesproken en op de school kan niet worden geduld als op de kathedraal de beginselen worden weersproken waarvan die school uitgaat. Maar de vrijheid van de wetenschap mag niet worden aangetast. Kuyper heeft ook nog een andere pijl op zijn boog. De kerk moet kritiek op haar belijdenis van de zijde van de wetenschap niet duchten. Echt goud wil **juist** gekeurd zijn. De kerk kan geen bestrijding van haar belijdenis dulden. Maar kritiek van de wetenschap kan haar juist tot **zegen** zijn, in zoverre zij wordt geprikkeld om van de belijdenis op Gods Woord terug te gaan. Men moet niet bij het water uit de kruik gaan leven, en zich laten afsnijden van de Fontein waaruit dat water genomen **was**.

Tenslotte wordt er door Kuyper op gewezen, dat er in de ons overgeleverde openbaring tal van onzekerheden **blijven**. Zij kwam in historische en symbolische vorm. Het is geen uitgewerkt dictaat. Er is onzekerheid: 'strijd over de lezing **van** de handschriften, strijd over de uitlegging van elk geschrift en **van** elke pericoop'. Wat ons is overgeleverd is 'niet gesneden brood, maar zaaikoren. Daaruit groeit door onze arbeid eerst de tarwe, en die moet tot meel gemalen en tot brood bereid. Dit alles moet gebeuren doos het geloof dat ons is overgeleverd en *door het discursieve denken* (curs. van mij, M.J.A.). Rij Rome, aldus Kuyper, **was** er het geloof in de onfeilbare paus en kerk. Zo kon de vrije theologie niet reageren op het con-

fessionele leven van de kerk. 'Maar voor ons Protestantse besef is er de **zekerheid**, dat de H. Geest ons niet maar een boek heeft geschonken en zich voorts heeft teruggetrokken, maar dat diezelfde Heilige Geest ons **blijft** leiden en juist in de vrije werking van onzen geest zijn heerschappij doet triumpferen.'

We gaven de redenering van Kuyper vrij breedvoerig weer, omdat deze nogal wat vragen oproept. Mensen als Weijland zouden met zulke uitspraken inderdaad aan de haal kunnen gaan. Maar naar onze overtuiging **gaat** men dan wel tegen Kuypers diepste hedoelingen in. Ten diepste is Kuyper de man die staat voor de belijdenis. De Vrije Universiteit **is** toch niet opgericht om allerlei vrijzinnige theorieën vrij spel te geven, zoals nu gebeurt. Juist tegenover de mateloze kritiek op de A. Schrift is de 7e universiteit gesticht, en niet om de gereformeerde beginselen af te breken. Dan hoeft men heil natuurlijk nog niet eens te zijn met alle opvattingen van Kuyper over de theologie. Ondanks de gereformeerde grondtoon is er in de **Encyclopedie** veel aanvechtbaar. En ook in het hoofdstuk **wat** wij bespraken, komen o.i. nogal wat onvoorzichtige uitlatingen voor. We willen daar straks graag nog meer van zeggen. Maar eerst nog iets over de opvattingen van H. Bavinck in deze. Ook hij is immers hij de herdenking van 17 juni j.l. als een kampioen van de vrije theologie-beoefening ten tonele gevoerd.

H. Bavinck

Anders dan Kuyper en m.i. evenwichtiger en ook nuchterder spreekt H. Bavinck. Op 6 december 1899 hield hij te Kampen een rectorale oratie over het doctorambt. Hij legt er dan de nadruk op, dat dit ambt doos de gereformeerden **steeds is** gezien **als** het professoraat in de theologie. En dan is er een enge band met de geïnstitueerde kerk en haar ambten. Het gaat immers om de wetenschappelijke voorbereiding en toerusting van a.s. Dienaren des Woords. Hier is dus geen sprake van de sterke kritiek, die we bij Kuyper vonden. Deze oordeelde immers dat de wetenschappelijke theologie vrij moest zijn van elke uitwendige hand, ook aan de kerk en de ambten.

Intussen pleit ook Bavinck voor de vrijheid van de theologische wetenschap.

Hij noemt de opvattingen van het doctorambt in de Gereformeerde kerken en theologie gezond, degelijk en tevens praktisch en eenvoudig.'

Toch laat hij ook lichte kritiek horen. Men kon hen er nl. 'eer van beschuldigen dat zij op het kerkelijk karakter van dit ambt een te sterken, dan dat zij er een te zwakken nadruk op **legt**'.² Voorts wijst Bavinck er terecht op, dat geloof en theologie wel innig verbonden zijn, maar niet één en hetzelfde. En de theologie komt ook niet voort uit de kerkelijke ambten als zodanig. De wetenschappelijke theologie is een gave, die de H. Geest uitdeelt aan wie Hij wil. Bavinck verwijst dan naar M. Noordzij's *Opleiding en Theologie*.³ Bavinck erkent ook, dat in zijn tijd het onderscheid tussen kerk en school door de vlucht die de wetenschap genomen heeft, en door het diepere inzicht in

KERNREDACTIE

DR. W.G. DE VRIES (coörd.) DR. G.J. VAN MIDDELKOOP, PROF. DR. M.C. VELDE

OVERIGEREDEACTIELEDEN

DR. R. TER BEEK, DR. H. LUIJTEN, PROF. DR. C.J. UUTERLIER, DR. H. VELDMAN, PROF. DR. K. VCLING

MEDEWERKERS

J.J.D. BAAS, DR. J.A. BOERSEMA, J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:

De Reformatie, Postbus 24. 8260 A4 te Kampen

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., Postrekening 406040 t.n.v.,

De Reformatie, Goes Postbus 25. 4460 AA Goes Tel. (01103) 15591

ABONNEMENT

f 84,75 per jaar; f 45,25 per halfjaar; studenten f 69,25 per jaar (binnenland)

Buitenland f 143,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn.

Losse nummers f 1,85 (excl. porto)

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah
Tel (05210) 15946

ADVERTENTIES

Prijs: f 0,63 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 3 65-5191

haar wezen **nog** duidelijker is geworden. Voorts wijst hij erop, dat de theologie organisch **één** is met de andere wetenschappen, en dat de universiteit **één** is. Zo zou dus de wetenschappelijke opleiding van de Dienaren des Woords niet een louter kerkelijke zaak kunnen zijn. Maar 'zulke abstracte, wijsgeerige denkbeelden waren schier geheel **onbekend**'.⁴ We constateren dus ook bij Bavinck een zekere vrijheid en onafhankelijkheid van de wetenschappelijke theologie tegenover de kerk.

Evaluatie

Er is onder gereformeerden altijd verschil van mening geweest – en dit verschil bestaat nu nog wel – of de kerk als kerk een wetenschappelijke theologische opleiding moet 'runnen'. Bij het toekennen van het promotierecht aan de (toen zo gheten) Theologische Hogeschool speelde dat verschil in denken een rol. In dit opzicht verschilden b.v. ook dr. K. Schilder en dr. D.H.Th. Vollenhoven – wier correspondentie onlangs werd uitgegeven – van mening. We gaan nu op de debatten daarover niet in.

Zeker is m.i. dat de kerk als zodanig geen wetenschappelijk instituut is. De geloofskennis, waarvan b.v. zondag 7 van de catechismus spreekt, is geen door academisch onderzoek verkregen kennis, maar een eenvoudig verstaan en aanvaarden van wat God in zijn Woord openbaarde. Dat betekent uiteraard niet, dat deze kennis daarom minder rijk en diep zou zijn dan academische kennis. We zouden geneigd zijn te zeggen: integendeel. Hierbij kan men herinneren aan woorden die Bavinck, kort voor zijn sterven, worden toegeschreven. Hij dacht toen aan de dogmatiek die hij geschreven had, en zeide, dat hij nu bij de psalmen leefde.

Intussen hebben de gereformeerden de wetenschappelijke studie van Gods Woord nooit veracht. Hoe zouden ze, omdat ze toch wisten, dat in Christus in beginsel de hele wereld en cultuur, ook de wetenschap vernieuwd en geheilgd was. Toch blijve voor ieder zijn eigen plaats. Kerk en universiteit moeten niet te zeer samengevoegd worden. Iets anders is, dat er kerkelijk toezicht is op het onderwijs, dat op de theologische universiteiten wordt gegeven. Het menselijk hart is dwaalziek. Ook het hart van de man van wetenschap. A. Kuyper – met zijn sterke drang tot de vrijheid van de theologische wetenschap –, heeft van zulk een toezicht in feite niet willen weten. De Vrije Universiteit, ook de theologische faculteit, moert daarvan volgens hem vrij blijven. Maar anderen, met name ook dr. W. v.d. Bergh, drongen sterk aan op zulk een toezicht van de gereformeerde kerken op het theologisch onderwijs. En er is ook jarenlang zulk een toezicht geweest. In de jaren dat ik theologie studeerde aan de V.U., toen nog op de Keizersgracht in Amsterdam, zagen we regelmatig de 'broeders van het verband' nl. van de Gereformeerde Kerken in Nederland en de theologische faculteit van de V.U.

Kuypers speculaties

We moeten nog ingaan op de nogal uitdagende uitspraken

van Kuyper over de vrijheid van de theologische wetenschap. Wat opvalt is, dat hij een vrijheid claimt voor de wetenschappelijke onderzoeker tegenover de kerkelijke belijdenis. Daarbij maakt hij een onjuist onderscheid tussen de predikant op de kansel en de leraar op school aan de ene kant en de man van wetenschap anderzijds. De eerste twee zouden dan de belijdenis niet mogen weerspreken. Maar ieder gelovig mens, of hij nu wetenschappelijk bezig is of niet, is gebonden aan de belijdenis van de kerk. Anderzijds hebben allen, ook de 'leken' die zich niet met wetenschappelijk theologisch onderzoek bezig houden, het recht tegen de belijdenis van de kerk bezwaren in te brengen, mits ze deze bezwaren duidelijk onderhouden met wat Gods Woord in de Heilige Schriften openbaart. De belijdenisgeschriften zijn immers ook niet produkten van wetenschappelijk onderzoek, maar ze zijn uitdrukking van het levend geloof van de gemeente.

Zeker erkent Kuyper dat de gelovige man van wetenschap uit moet gaan van Gods Woord, en daaraan gebonden is. Maar ook op dit gebied doet hij in zijn Encyclopedie merkwaardige uitspraken. We herinneren aan de passage, dat er zoveel onzekerheid is over de uitlegging van de bijbel, haast van elke pericoop, en dat de openbaring ons gegeven is als zaakoren, niet als gesneden brood. Aan de theologische wetenschap dus de taak om dat zaakoren voor de consument toe te bereiden. Dat gaat veel te ver. Natuurlijk is er vaak verschil van uitleg, ook bij gereformeerde exegeten. Dat mag toel. Die uitleggingen hoeven elkaar toch niet tegen te spreken. Bedenklijk wordt het pas, als men tegen de duidelijke zin van de bijbel in, historische gedeelten tot sagen of mythen verklaart, of de sleutel voor de uitlegging gaat zoeken bij de moderne lezer en niet in de tekst zelf. In de genoemde passage overschat Kuyper m.i. de rol van de theologische wetenschap. Wij belijden immers de duidelijkheid van de H. Schrift. Ieder gelovig mens kan de zin van de Schrift verstaan en kan – zonder wetenschappelijke studie – weten en ervaren dat God ons in dit Woord roept uit de duisternis tot zijn wonderbaar licht en dat Christus daarbij de enige weg is. Dat blijkt uit ieder bijbelboek. Wij hebben, strikt genomen, de wetenschap daarbij niet nodig.

Kuyper bestrijdt terecht dat we aan de onfeilbare uitleg van de Schrift door de kerk gebonden zijn, zoals Rome wil. Maar hij laat de oplossing van vragen vooral over aan het zg. discursieve denken, dus aan de theologische faculteiten. Maar dan is er het niet minder grote gevaar dat we voor de uitlegging van de Schriften afhankelijk worden van een kaste van gestudeerde theologen. Waar toe dit leiden kan, heeft men in de jaren zestig van deze eeuw en daarna kunnen zien in de (syn.) Gereformeerde Kerken. En daar niet alleen. Natuurlijk zullen we bij de bijbeluitleg de hulp van wetenschappelijk gevormde mensen dankbaar gebruiken. Maar uit het aangehaalde hoofdstuk in de Encyclopedie krijgen we de indruk dat deze theologen voor de juiste exegese een monopolie moeten verkrijgen. Door zulke uitlatingen heeft Kuyper toch wel de deur op een kier gezet voor de 'vrije bijbel' en het

vrije onderzoek', dat later zulke grote geestelijke schade heeft aangericht.

Geen onjuiste gevolgtrekkingen

Intussen moeten we bepaalde bevreemdende uitspraken van Kuypers toch niet losmaken uit het geheel van zijn werk. Kuypers wilde geen ongebonden vrijheid voor de wetenschappelijke theoloog. Maar ook over de binding aan de kerkelijke belijdenis kon hij zich heel positief uitspreken. Dit deed hij vooral in zijn *Revisie van de revisie-legende* waarin hij de opvatting van de remonstranten bestreed die een veel makkelijker opvatting hadden over de bindende kracht van de kerkelijke belijdenis. Kuypers voert dan het pleit voor een letterlijke binding aan de belijdenis.⁵ En ten volle werd het recht tot herziening van de belijdenis erkend, mits onder toelating van de kerk. Deze kerk die voor de belijdenis naar Gods Woord waakt, heeft uiteindelijk het 'jus directionis' het recht om te beslissen.

Er blijft inderdaad iets onbevredigends in Kuypers beschouwingen. Maar hij was toch ook de man van de Doelentie. Hij gruwde ervan, dat in kerk en wetenschap de belijdenis maar willekeurig weersproken en ondergraven kon worden. Het is dan ook onjuist en onbillijk zich op hem te beroepen om de praktische algehele ongebondenheid van de theologie aan de huidige V.U. te verdedigen, en hem voor te stellen als een apostel van het vrije onderzoek.

Alleen moeten we Kuypers laten als hij de indruk wekt dat de theologische onderzoeker min of meer onder en boven de wet (de belijdenis) staat.

En het is goed, dat hoogleraren en docenten aan een gereformeerde Theologische Faculteit of Universiteit ook in hun wetenschappelijke arbeid gebonden zijn aan de gereformeerde belijdenisgeschriften, onverlet het recht van gravamen (bezwaarschrift) dat trouwens ieder gemeentelid heeft.

M.J. Arntzen

¹ H. Bavinck, *Het doctorenambt*, Kampen 1899, 59.

² A.W., *ibid.*

³ A.W., 61.

⁴ A.W., *ibid.*

⁵ A. Kuypers, *Revisie der revisie-legende*, 1879, hlvv.

VERSCHEENEN

C.H. Spurgeon (1834-92) was een beroemd prediker uit de kring van het Methodisme. Zijn preken zijn in 23 talen vertaald. Bij zijn dood waren 100 miljoen preken van hem door Europa en Amerika verspreid. Uit de laatste maanden van Spurgeons leven stammen *Zeven laatste preken*, in een nieuwe vertaling van B.G. Huisman. Daarnaast verscheen hij Uitgeverij Van Wijnen een tiende druk van Spurgeons *Alles uit genade. Een ernstig woord tot hen die de zaligheid zoeken te verkrijgen door de Heere Jezus Christus*, uit het Engels vertaald door Elisabeth Freystadt. Beide boeken kosten f 27,53.

Prof. C. Graafland hield begin dit jaar op de predikantenconferentie van de Gereformeerde Bond een lezing onder de titel *..om gereformeerd te blijven...* In deze lezing overzag hij een aantal velden in de theologie waarmee hij zich 40 jaar lang heeft beziggehouden. Vanwege zijn afscheid van de theologische faculteit in Utrecht is deze lezing nu, onder dezelfde titel, uitgegeven. De brochure is verkrijgbaar door storting van f 9,75 op giro nr. 22244 t.n.v. Maassluise Drukkerij, Postbus 18, 3140 AA Maassluis.

Ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de Reformatorische Hogeschool te Zwolle werd een aantal theologische studies uitgegeven onder de titel *In het spoor van de Reformatie. Een* heel aantal verschillende mensen is gevraagd kennis van hun vakgebied op toegankelijke wijze te verwoorden. Enkele bijdragen zijn bijvoorbeeld 'Reformatorische theologie in onze moderne tijd' en 'Het drieënige bestaan van God als kern van het christelijk geloof'. Kok Kampen gaf het boek uit, en het kost f 35,00.

Voor mensen die graag in het spoor van de Reformatie verder willen, wordt bij Kok ook een speciale serie uitgegeven, getiteld 'Bij-Tijds-Geloven'. In deze serie is nu een boek verschenen van T. Brien, getiteld *Gods ontferming in tijd en eeuwigheid*. Bijbel, belijdenis en theologie komen aan het woord naar aanleiding van allerlei vragen over dit onderwerp. Het boek loopt uit op een praktisch-pastoraal deel waarin ingegaan wordt op de diep ingrijpende vragen over verbond en verkiezing. Prijs: f 24,50.

Veel mensen tobben vandaag de dag met vragen rond het bestaan en de aanwezigheid van God. Prof. dr. C.A. van Peursen schreef over de onderwerp *De verborgen Aanwezigheid. Godservaringen in bijbelse verhalen*. Ook dit boek is bij Kok uitgegeven, en het kost f 17,90.

Jan Meijer

GEHOORZAAMHEID WORDT GEZEGEND!

N.a.v. Daniël 1 : 8, 17

U voelt **zich** als christen wel eens wat onbehaaglijk in de maatschappij **van** vandaag?

Dat is heel goed mogelijk. Immers, christenen worden in de bijbel vergeleken met vreemdelingen. Mensen die hun vaderland niet hier op aarde hebben, maar bij de HERE. Ze zijn hier niet thuis. En dus is het niet zo verwonderlijk wanneer je je als christen in de maatschappij van vandaag niet thuis voelt. Want er wordt geleefd en gedacht op een manier die ver **van** je af staat. En die je vaak ook gewoon niet begrijpt. En er worden in de politiek wetten **aangenomen** waar je je niet meer in kunt vinden. Maar waarvan intussen wel verwacht wordt dat je je **daaraan** houdt.

In een dergelijke situatie verkeerden ook Daniël en zijn drie vrienden. Vier jonge christenen (waarschijnlijk nog maar een jaar of 14 à 15), die **als** vreemdelingen moesten leven aan het hof van Babel. Ze waren daar in opleiding. Ver van huis, in die grote, maar vooral ook heidense stad. Een stad waarin werkelijk alles doortrokken was van (anti-goddelijke) religie. Of men er **nu** at of dronk, het was alles ter ere van Bel, van Mardoek of van Nebo. Precies het tegenovergestelde dus van wat deze jongens thuis in Jeruzalem gewend waren (vgl. 1 Kar. 10 : 31).

Maar intussen werd **van** deze vier jonge broeders wel verwacht, dat ze zich aanpasten aan de wetten **van** hun nieuwe koning. Ook aan zijn wetten over hun eten en drinken. Ze mochten **alleen** maar voedsel nuttigen, dat eerst aan de afgoden gewijd was. Voedsel waarbij bovendien op geen enkele manier rekening werd gehouden met het onderscheid tussen rein en **onrein**, mals de HERE dat in de wetten van Mozes had voorgeschreven (al was het alleen maar om die christenen dwars te zitten).

Voor hen was daar dus de keus tussen de wetten van de HERE of de wetten van Nebukadnezar. Of, om het nog duidelijker te zeggen: voor de wetten van God of die **van** satan.

En dat is een keus, die elke christen nog dagelijks moet maken. Ook in de gewone dingen van elke dag: je aanpassen aan en (een beetje) meedoen met dat wat ongelovigen ook doen. Of je houden aan wat God van je vraagt in de bijbel.

En als je dan om je heen kijkt, zie je dat **veel** christenen kiezen voor het eerste: zich (een **beetje**) aanpassen. Immers, dat kost de minste strijd.

Toch kozen **onze** jongens in Babel voor de tweede mogelijkheid. Ze **bleven** trouw aan de wetten van hun vaderland en aten niet van de paleisdiners.

Te eng-denkend? Wereldvreemd? Starheid?

Nee: gehoorzaamheid aan de wetten van de HERE? Wetten die ook gelden voor burgers van Gods rijk, die **als** vreemdeling in een ander land wonen.

En die wetten had God verboden onreine dieren te eren (Lev. 11).

Maar ook van de reine dieren op de tafel van de koning wilden Daniël en zijn vrienden niet eten. Heel die maaltijden waren namelijk, **zoals** gezegd, religieus geladen. Eten van 's konings tafel betekende in die situatie dan ook dat je samen met de anderen eer bracht aan de afgoden. En dat was wat ze weigerden. Het was voor hen: 'De HERE alleen'. Dan maar water en groente. Ze wilden in **vreze** de tijd wandelen van hun **vreemdelingschap**. Want ze **wisten** zich gekocht met het bloed van offerdieren (vgl. 1 Petr. 1 : 17-19).

De HERE alleen. Deze keus zal door velen aan het Babylonische hof niet begrepen zijn. En het leek ook een dwaaze keus. Immers: ze **zetten hun** toekomst er mee op het spel; hun goede betrekking aan Babels hof.

Maar intussen was het wel een keus die door de HERE wordt gezegend met levensuitzicht. Want juist aan **deze** gehoorzame kinderen gaf God kennis en verstand en wijsheid. Zaken die **nodig** waren voor die hoge posities. uiteindelijk waren het toch deze vier jongens, die de hoogste posities kregen in Babel, omdat bleek dat ze wel tien keer zo knap waren dan de andere jongens.

Niet het heerlijke eten ter ere van de afgoden, maar het eenvoudige voedsel **dat** gelovig werd gegeten, werd door de HERE gezegend.

Gehoorzaamheid wordt gezegend. Dat is nog steeds zo. Een zegen die overigens niet altijd bestaat in gezondheid en een goede baan. Maar die na Christus' komst bestaat in iets **veel** mooiers. In de vergeving van onze zonden en eeuwig leven: de geschenken, die onze Heiland op Golgotha heeft verdiend.

God wil ze uit genade geven aan ieder die Hem gehoorzaam is. Aan ieder, die zich ook ver van zijn hemelse vaderland **wil** houden aan de wetten van de HERE. Niet voor de **vorm**, maar met zijn hart.

Die **gehoorzaamheid** komt ons als vreemdelingen in deze maatschappij misschien wel te staan op minachtende blikken en op veel onbegrip van onze medemensen. Maar dat valt in het niet bij de zegen van de HERE, die daar tegenover staat.

Of niet **soms**?

H. Offereins

DE STUDENTENVERENIGING: OPEN OF GESLOTEN?

Eigenlijk zou ik voor dit verhaal een paar kolommen in een studentenblad moeten hebben, in *d'Econozel* of in *Lux Lugdunensis* of zo. Want ik heb nu ioch wel een specifieke doelgroep op het oog, namelijk onze jonge academici die volop bezig zijn de voor- en nadelen af te wegen van een open of gesloten structuur van hun studentenvereniging.

Aan de andere kant kan het juist wel goed zijn om in deze rubriek dit onderwerp aan te snijden en zo een steentje in de discussie bij te dragen. Want deze vraag houdt (min of meer) de gereformeerde studentengemoederen in het hele land bezig. En al heeft misschien niet elke student een eigen abonnement op *De Reformatie* (grapje), net als voor collegedictaten zijn copieermachines heel nuttige apparaten.

Bovendien: onze studenten leven niet in een uithoek van de kerk, hun vragen zijn volop een plaats in het Kerkelijk Leven waard. Dan kan iedereen met hen meedenken.

Zo heb ik in de afgelopen tijd wat meegeluisterd en meegelezen in diverse studentenperiodieken, die mij welwillend ter hand werden gesteld. Vooral in Leiden, Rotterdam en Utrecht wordt toch wel heel diep nagedacht over de vraag, of je nog wel met goed fatsoen een gesloten studentenvereniging er op na kunt houden in deze tijd. Er zijn immers veel meer gelovige en gereformeerde broeders en zusters dan alleen in de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)?

De voors en tegens worden op een rij gezet, van argumenten voorzien. Er zullen ook beslissingen genomen moeten worden, binnen niet al te lange tijd. Daarom ook van deze kant een bijdrage in het nadenken, als blijk van verbondenheid.

De probleemstelling

Het probleem is eenvoudig weer te geven. Zonder dat ik ga werken met letterlijke citaten uit dit of dat blad komt het in grote lijnen hierop neer, dat het zogenaamde 'gastlidmaatschap' niet meer voldoet. Zo'n medestudent blijft altijd gast, wordt nooit echt lid, heeft meestal een beperkt kiesrecht (actief en passief) en wordt zo voortdurend, op een negatieve manier, eraan herinnerd dat hij geen lid is van de Gereformeerde Kerk. Dit werkt storend in de onderlinge contacten. Hoort zo iemand er nou bij, ja of nee? Dit geeft het gevoel er half bij te horen, en dat kan vooral schrijnend zijn wanneer je te maken hebt met een oprecht gelovige jongere die ook echt in alles naar de Here wil

luisteren. De christen-studenten, die bewust kiezen voor een gereformeerde studentenvereniging (terwijl ex ook algemeen-christelijke verenigingen rijen!) zou je juist positief moeten ontvangen, in plaats van met allerlei reserves te begroeten. Ja, het is juist een verademing als je temidden van de universiteitswereld nog zulke standvastige christenen tegenkomt! Dus is het voorstel: stel de vereniging(en) open ook voor niet-vrijgemaakten.

Vervolgens wordt meer in het algemeen de vraag eraan vastgeknoot, of het nu wel zo goed en zo logisch is, dat tot nu toe het lidmaatschap werd gebonden aan het lid zijn van de Gereformeerde Kerk. Immers, dat er maar één kerk is, kun je alleen zeggen van de onzichtbare kerk (art. 27 NGB). Zodra je gaat kijken naar de zichtbare praktijk kom je overal christenen tegen. De eenheid van de kerk is een theorie, een utopie, waarmee je in de huidige situatie niet kunt werken. De Here Jezus had om die eenheid, Hij zei niet dat zij er al was. En ook elders in de Bijbel moeten gelovigen naar die eenheid streven, dat geeft ook niet de indruk dat het doel al bereikt is. Kortom, is het niet wat kortzichtig om je grenzen te laten bepalen door de kerk waar je lid van bent? Is de gemeenschap der heiligen niet veel uitgestrekter? Zegt ook art. 27 NGB zelf niet, dat de kerk verdeeld is ('...verstrooid over heel de wereld') maar dat tegelijk de gemeenschap over alle grenzen heengaat ('...verenigd in eenzelfde Geest')? Dan zou je toch tenminste in je statuten kunnen opnemen, dat 'anders-Gereformeerd' ook goed is, zoals Christelijk-, Nederlands- (en volgens sommigen ook Synodaal-). Anderen reageren hierop, dat dit slechts het verplaatsen van hekjes is; je moet helemaal geen omheining zetten. Je stelt je grondslag en je doel, die zijn voldoende; mensen die daarop af komen hoeft je niet nog eens door een vrijgemaakte zeef te filteren. De drie Formulieren van Eenheid geven voldoende waarborg.

Maar dan is een volgende vraag, hoever die binding aan de drie Formulieren van Eenheid moet gaan. Wij zijn het het zelf toch ook niet altijd eens met de belijdenisschriften, moeten wij die eis dan wel aan niet-vrijgemaakten stellen?

Dit zijn zo de vragen die opgeworpen worden, en die dus uitlopen op de gedachte dat de gereformeerde studentenverenigingen beter een open karakter kunnen krijgen. Maar dit wordt niet voor zoete koek geslikt, er zijn ook geluiden om het te laten zoals het is, gesloten dus. Maar dit wil dan niet gehanteerd worden als een negatief be-

grip, alsof je met de rug naar anderen toe zou staan. Als gesloten vereniging (qua toelatingsbeleid) kun je toch heel open zijn in je opstelling.

Welnu, zo heeft zich dus een hele discussie ontwikkeld, die van blad tot blad steeds voort gaat. En ik denk, dat een enkel element daarin nog wel meer aandacht zou mogen ontvangen.

Positief

Als sterk en positief punt in heel de discussie wil ik eerst naar voren halen, dat alle bijdragen ervan getuigen dat men de belijdenis serieus wil nemen. De interpretatie loopt nogal uiteen, sommigen geven daarbij aan dat zij met sommige formuleringen niet goed raad weten, maar ik ben nergens tegen gekomen dat de Bijbel 'genoeg' zou zijn en dat wij verder 'niet zo moeilijk' moeten doen. Integendeel, de brede aandacht die aan dit onderwerp gegeven wordt getuigt van een eerlijk streven om aan de gelovige én aan zijn belijdenis recht te doen.

Sommige lezers zullen dit misschien gewoon vinden, maar ik wil dit toch graag bewust signaleren.

Want maar al te gauw wordt een serie vragen en meningen, die afwijkt van het gangbare, met wantrouwen bekeken. Alsof er meteen een ander geloof achter zit, en of alles wat belangrijk is tot nul gerelativeerd wordt. Dat geeft dan overspannen reacties in de trant van dat we moeten zien te redden wat er nog te redden valt. Maar dat is veel te negatief. Als je merkt, dat iemand vragen stelt vanuit zijn geloof in God, laten we dan goed naar elkaar luisteren en samen proberen tot een antwoord te komen.

Zeker, er zal genoeg zijn om je zorgen over te maken, de zuigkracht van de tijdgeest is enorm. Maar hier zijn jongeren aan het woord, die, al zijn zij het onderling lang niet eens met elkaar, toch willen bouwen op één-en-hetzelfde fundament en daar behoorlijk energie in steken. Op dat fundament wil ik graag mijn steentje bijdragen.

De onzichtbare kerk

Zonder meteen partij te kiezen in deze discussie, zou ik de vraag willen stellen of het argument van de onzichtbare kerk wel zo goed gekozen is.

Daarbij denk ik dan ook meteen aan nr. 39 van de Bij de Tijdse stellingen, die onlangs op de kerkdeur werden gespijkerd, waarin dit te lezen staat: 'De gedachte dat het in art. 27-29 NGB over één en dezelfde zichtbare kerk gaat, berust op een historische vergissing.' De argumentatie ontbreekt, dat hoort zo bij een stelling, want anders wordt zij meteen begrepen. Nu is het de bedoeling dat wij deze uitroep overwegen. Schuilt er geen waarheid in, een waarheid in dezelfde lijn als hierboven weergegeven werd?

Ik kan begrijpen dat hier 'ja' op gezegd wordt. Toch lijkt me dit een verkeerd antwoord. Art. 28 geeft het zelf al aan, in het begin: niemand mag zich van *deze* heilige vergadering afzijdig houden. Zo wordt aangehaakt bij art. 27. Dat laat toch wel duidelijk zien, dat wij hier niet ineens over een andere kerk gaan praten. Ook zou dit he-

lemaal niet kloppen met de stellige wijze, waarop de Here Jezus Zelf spreekt over de *eenheid* van de *zichtbare* kerk. Als Hij het daarover heeft, buitelen de beelden over elkaar heen: de kerk die Hij vergadert, wereldwijd, is als een huis van levende stenen die door de Geest worden samengevoegd en vastgezet op het fundament van apostelen en profeten (Ef. 2, 1 Petr. 2). Ze worden samengevoegd om elkaar vast te houden, zo vormen de gelovigen samen het huis waarin God wil wonen. Daar is niets onzichtbaars aan, vanuit deze beeldspraak naar art. 27 volgt de oproep in art. 28 om een steen te zijn, die zich op zijn eigen plekje laat invoegen in het grote gebouw. Dat bouwwerk van de Geest is al eeuwen bezig, onder tal van volken en culturen, zodat wij het geheel lang niet overzien. Maar toch wordt daar mijn roeping niet wazig van, want de Geest leert mij de kerk kennen vanuit het Woord. Al zijn er maar twee of drie in de Naam van de Here vergaderd, toch is Hij daar dan in hun midden, om die kleine vergadering te maken tot *zijn huis*. Daar zal mijn plekje dan zijn, in dat kleine huis dat toch groot is omdat God er woont. Het is de plaatselijke presentatie van het grote geheel.

Zo kan de Here zijn kerk ook Jeruzalem noemen, de stad die vanuit de hemel op de aarde neerdaalt. Johannes mag haar zien in voltooid vorm (Opb. 21, 22), maar nu al is zij aanwezig, in aanbouw. Net zoals Babylon nu al in aanbouw is, de stad van de mens. Wanneer wij zingen, dat wij Jeruzalem liefhebben en dat wij graag haar poorten binnen gaan (naar art. 28 NGB), hebben wij het over precies hetzelfde Jeruzalem als dat de Here doet neerdalen (naar art. 27 NGB). Niemand weet hoe groot dit Jeruzalem is, maar daarom kunnen wij haar poorten nog wel vinden en aanwijzen!

Dus al met al zie ik die historische vergissing nog niet zo. De Heiland noemt de kerk ook zijn bruid, zijn lichaam (Ef. 5, 1 Cor. 12). Al de heiligen zijn daarin als leden, om elkaar aan te vullen en met elkaar als een eenheid te functioneren. Dat krijgt allereerst plaatselijk gestalte, daar waar je elkaar kent. Maar als je vervolgens verneemt, dat er ook in Korea en zo kerken zijn die hetzelfde geloof belijden, probeer je daarheen contacten te leggen en te onderhouden. Want het geloof bindt samen. Wij hebben met elkaar één Geest, één hoop, één roeping, één Here, één doop, en één God en Vader (Ef. 4).

Kortom, waar is nu het verschil tussen de kerk in art. 27 NGB en de kerk in art. 28 NGB? Dat verschil is er niet. Ja, het is wel zo dat de kerk van twee kanten bekeken wordt: de Here Jezus brengt samen, en wij behoren samen te komen. Van zijn kant worden er geen fouten gemaakt, zo kunnen we gerust blijven spreken over één kerk. Maar aan onze kant gaat er wel eens wat verkeerd, soms met langdurige gevolgen. Zodoende kunnen we nu allerlei onvolkomenheden opmerken, gelovigen die zich toch niet voegen, soms zelfs kerken die vlak bij elkaar staan in geloof en elkaar toch niet kunnen vinden. Dat maakt ons voorzichtig om alleen maar te zeggen, dat we één *zijn*. Zeker, door de Geest kunnen wij het zijn, maar

we zullen het dan ook moeten *worden*. Dat geeft een zekere spanning tussen Christus' handelen en ons handelen, maar die spanning is ook gezond, het houdt ons actief om de eenheid te blijven zoeken met al onze krachten. Daarentegen, zodra je stelt dat de eenheid alleen iets is voor de onzichtbare kerk, of dat het in art. 28 NGB over een andere kerk gaat, is de spanning eruit. Dan wordt wat we *zien* ons uitgangspunt, en niet wat wij *geloven*. Maar die fout zouden wij na Thomas eigenlijk niet meer moeten maken...

De gemeenschap wijder dan de kerk?

Een andere vraag is deze: kun je wel zo onbevangen zeggen, dat de gemeenschap der heiligen wijder is dan de kerk? Het lijkt zo voor de hand liggend: er zijn gelovigen, die geen kerklid (willen) zijn. Door hun geloof echter hebben zij toch gemeenschap met Christus en aan al zijn schatten en gaven...

Welnu, wij willen dat zeker honoreren als een vrucht van de Heilige Geest. En ik kan mij voorstellen, dat het voor onze studenten heel waardevol is en bemoedigend om op die manier geloofsgenoten te ontmoeten, temidden van veel sarcastisch atheïsme. Dat maakt het goed te begrijpen, dat zij tegenover hen niet ongestavrij willen zijn!

Maar toch zullen wij met twee woorden moeten spreken, om Christus' wil. Aan alle dankbare herkenning zullen wij toevoegen, dat de gemeenschap der heiligen óók inhoudt, dat men samen met de geloofsgenoten de eenheid van de kerk zoekt, om de ontvangen gaven dienstbaar te maken aan de onderlinge toerusting (zie 1 Cor. 12, vooral vers 7, en ook vr. en antw. 55 HC). Daarom, naast de honorering 'gemeenschap in geloof' klinkt er dan ook een appèl: aan uw gemeenschap met Christus *ontbreekt* de gemeenschap met uw broeders en zusters, de Here wil dat wij samen één gemeente zijn, met elkaar verbonden. Dat één-gemeente-zijn moeten we niet (op een afstand) tegen elkaar zeggen, maar met de daad aan elkaar bewijzen!

Dus dan moet je met twee woorden spreken, en dat mis ik als iemand zonder voorbehoud zegt, dat 'de gemeenschap der heiligen over alle kerkmuren heengaat'. Het lijkt moeilijk deze stelling te weerspreken, want er zit zéker waarheid in. Maar haar onjuistheid komt aan het licht als je haar eenzijdigheid ziet.

Zo is het bijv. vrij gemakkelijk om overal buiten de Gereformeerde Kerken broeders en zusters te signaleren. Er was een tijd, dat wij hen zo niet wilden (of mochten...) noemen. Tegenwoordig is dat een veel voorkomend verschijnsel, en ik kan het zelf ook niet laten. Maar toch, als puntje bij paaltje komt, en ik vraag: 'zullen wij nu ook *echt* broeders en zusters zijn, zullen wij God eren en elkaar opbouwen door samen één kerk, één huisgezin te zijn, als kinderen van één Vader?' dan krijg ik om allerlei redenen 'nee' te horen. Dat poets je zomaar niet weg, dat los je ook niet op door van 'gemeenschap der heiligen' een zweverig begrip te maken. Deze weigering om de gemeenschap der heiligen *in de volle zin van het woord* te beoefenen, moeten wij zonde blijven noemen, omdat dit

tegen Gods wil in gaat. Bovendien is dit buitengewoon slecht naar de buitenwacht toe: hoe zal de wereld weten, dat er slechts één Verlosser is, door God gezonden, als de gelovigen Hem niet eensgezind belijden (Joh. 17 : 23)?

Let wel, als ik dit zware woord 'zonde' laat vallen, ben ik bereid daarbij aan zelfonderzoek te doen. Dat zou echter een verhaal apart zijn. Nù echter is van belang, dat wij met elkaar niet over zonde kunnen heenstappen alsof zij niet bestaat of niet ernstig is. Ik weet wel, op het gevoel af zijn wij daartoe geneigd, want wij horen dit verhaal al zo lang en de samensprekingen 'van bovenaf' vloten maar niet. Dan word je het zat en je gooit de bijl erbij neer. Je vindt het wel goed zo.

Maar dit bevredigt niet. De Heilige Geest brengt ons in beweging, naar elkaar toe. Hij wil dat wij één zijn, Hij geeft ons één geloof, één Redder, één Vader, één doop, één avondmaal, en ga zo maar door. Het ene fundament onder onze voeten kan niet zonder het ene dak boven ons hoofd.

De 'broeders-van-hetzelfde-huis' gedachte

In dit verband moet ik ook denken aan de manier van spreken in de Open Brief (1966). Daarin werden de leden van de Gereformeerde Kerken (synodaal) aangeduid als broeders van hetzelfde huis. Dat is een heel merkwaardige uitdrukking, als je erover nadenkt. Het beeld wordt daarin opgeroepen, dat je tijdens de Vrijmaking wel uit elkaar gegaan bent, maar dat je toch nog hetzelfde reformatorische huis bewoont. Er is dan kennelijk een groot kerkhuis, met allemaal kamers daarin, op verschillende verdiepingen. Beneden in de grote woonkamer woont de vaderlandse kerk. Het is een kamer-en-suite, met de schuifdeuren op een kier, met daarachter de gelovigen die graag in dezelfde kamer blijven wonen maar die toch ook een eigen taal spreken. In de 19e eeuw ging tot tweemaal toe een stel bewoners van de woonkamer naar één hoog; het tochtte hen beneden te veel. Daarboven werden toen na verloop van tijd wat muren weggehaald en weer wat andere muren neergezet. Tenslotte, om een lang verhaal kort te maken: in 1944 brak daar in één van de kamers ruzie uit, een paar broers sloegen elkaar een blauw oog, en een stuk of wat gingen naar de zolder waar ze nog steeds zitten te zeggen dat ze gelijk hadden.

Wat hebben al deze bewoners, ondanks hun eigenaardigheden, nog steeds gemeenschappelijk, volgens dit beeld? Dit, dat ze na alle strijd *nog steeds in hetzelfde huis wonen*. In het grote kerkhuis, met de vele kamers. Oftewel: *ze bouwen allemaal nog steeds op hetzelfde fundament!* Zo staat in de Open Brief letterlijk te lezen. De één bouwt met goud en zilver, de ander met hout of stro, maar ze bouwen in velerlei stijl op hetzelfde fundament, dat hen allemaal draagt.

Als je het zo bekijkt, ben je heel arrogant als je over ware kerk spreekt. Iemand die dat durft zeggen mag zich wel gaan schamen over zijn onbescheidenheid.

Maar klopt dit beeld? Al die verschillende kerken, bouwen die op hetzelfde fundament? Dat is met geen moge-

lijkheid vol te houden. Want het fundament is het getuigenis van apostelen en profeten (Ef. 2 : 20). Alleen dáár wordt op dit fundament gebouwd, waar dit getuigenis wordt aanvaard, onverkort, en met gezag wordt verkondigd. Neem dan een kerk, waar dit apostolisch getuigenis algemeen betwijfeld mag worden, dan kun je onmogelijk zeggen dat zij op dit fundament staat. Ik haast mij om te zeggen, dat ik daarmee geen oordeel vel over het persoonlijk geloof van de kerkleden, daar blijf ik van af als ik de mensen niet ken. Maar de kerk *als kerk* heeft haar uitgangspunten verlaten, zij is niet gereformeerd meer, als ik onder 'gereformeerd' tenminste mag verstaan trouw aan de belijdenis van de Reformatie. Dan zullen daar zeker schapen van de Goede Herder zijn, maar zij worden niet *dáár naartoe* vergaderd, waar in één kerkverband het evangelie verkondigd en verloochend mag worden. Daar is niet de eenheid in geloof, die kenmerkend is voor het huis van God. Daarom was de Vrijmaking niet een ruzie tussen broers, maar een zaak tussen God en de gemeente; bleef daar de trouw aan zijn Woord, ja of nee? Het moge in alle bescheidenheid gezegd zijn, want trouw is een gave, maar ik zou toch met klem willen aanraden: toets het fundament waar de kerken op staan, dan weet je wat je daar te zoeken hebt of niet. Maar veeg niet alles op één hoop, ook niet in je zondagse kerkgang, onder het motto 'overal kom je gelovigen tegen'. Want wij belijden *eerst* art. 27: Christus vergadert zijn kerk, Hij vertelt hoe Hij dat doet, Hij legt het fundament, enz. Vervolgens zullen wij bij *die* kerk ons voegen, omdat wij daar geroepen worden een bouwsteen te zijn, art. 28. En zullen wij dat dan ook met overtuiging doen, en dankbaar? Het is namelijk een groot voorrecht een plaats te ontvangen in het huis van God.

Dichtbij

Dan snap ik nog wel de moeite als je vlak bij je een Nederlands-Gereformeerde Kerk ziet, en een Christelijke-Gereformeerde Kerk. Daar moeten we genuanceerd over spreken, zowel positief als negatief. Je kunt ze niet ver weg zetten, dan zou je ze onrecht doen. Maar je kunt ook niet zeggen, dat het allemaal niets uitmaakt, want dan snap je niet wat er aan de hand is.

Juist als je zorgvuldig de wacht betreft bij het fundament van de kerk, om daarop te bouwen, kun je er geen genoeg mee nemen als publiek gezegd en verdedigd wordt, dat de binding aan de belijdenisgeschriften ook wel wat losser kan. De ruimte ontbreekt mij hier om dit breed te illustreren, maar dit is wat ons in de zestiger jaren een strijd opleverde met wat later de Nederlands-Gereformeerde Kerken zouden worden. Intussen is ons nu wel duidelijk geworden, dat velen toen buiten verband zijn geraakt terwijl ze dit motief niet in de gaten hadden, maar dat neemt niet weg dat die ruimte daar nu wel aanwezig is én dat er gebruik van wordt gemaakt. Het zou mij veel waard zijn als dit opnieuw besproken zou kunnen worden, maar met deze ruimte in het belijden ga ik niet akkoord en daar stap ik ook niet overheen.

Natuurlijk begrijp ik wel, wat ik al lezende tegenkwam, dat iedereen wel eens moeite met (onderdelen van) de belijdenis heeft. Dat kan gebeuren. 't Zou zelfs nog eens nodig kunnen zijn de belijdenis te veranderen. Maar dat is toch wat anders dan het invoeren van een stuk vrijheid in de leer, waarvan ieder op zijn manier gebruik mag maken. Zie toe, zegt de Here, dat je de eenheid in de Geest bewaart, dat is *de eenheid in geloof*.

En wat de Christelijke-Gereformeerde Kerken betreft, als zij zelf tegen ons zeggen dat zij met ons ernstige verschillen hebben, niet over de inhoud van de belijdenis maar over de hantering van de belijdenis, moet je dan als studentenvereniging zeggen dat dat futiliteiten zijn en dat dat allemaal geen verschil maakt?

Een mens kan wel eens moe worden van alle discussies die er zijn, over de kerk en alles wat daarin meekomt. Maar bekijk het ook eens van de andere kant: waar praat je veel over? Juist, over de dingen die je belangrijk vindt. Daarom hoor je in de kerk veel gezegd worden over het Woord van God in je leven, en over zijn bedoeling met de kerk. Als het daar *niet* meer over zou gaan, dan zou je nog eens echt ongerust moeten worden. Juist omdat *jij* wil horen bij de kerk die *God* vergadert en beschermt, is het nodig dat je hierin heel zorgvuldig bent. En uiteraard is het wezenlijk, dat je je inzet voor de kerk laat bepalen door je persoonlijke band met God, maar laat je vooral niet voorspiegelen dat dit met elkaar in strijd zou zijn. Dat het méér zou gaan om persoonlijk geloof dan om een goed zicht op de kerk; God vindt het allebei belangrijk. De kerk is zijn huis, Hij wil dat het heilig is, aan Hem gewijd in alle opzichten.

Het probleem

Wanneer we eerlijk met elkaar zien, dat we de kaart van kerkelijk Nederland niet even kunnen vervangen door een algemene gemeenschap der heiligen, zonder verder te letten op fundament of bouwwerk, dan krijgen we ook in beeld, dat de grondslagen van een gereformeerde studentenvereniging heel belangrijk zijn.

Want wat voor doel heb je als vereniging? Ik las ergens heel beeldend, hoe een eerstejaars in de wereld van de universiteit arriveert. Alles wat hem thuis was geleerd, werd op slag ontkend. Of nee, dat gebeurde nog niet eens, zo vanzelfsprekend werd aangenomen dat zijn geloof niet waar was...

Wat heb je dan als doel, als gereformeerde studenten met je vereniging? Dat je elkaar opzoekt, dat je met Gods hulp en ieders inzet de confrontatie overleeft, dat je het geloof behoudt. Natuurlijk mag je ook een hoop lol hebben met elkaar, dat is zéker ook een doelstelling. Maar, om het serieuze deel nu op te pakken: is het dan niet wezenlijk, dat zo'n vereniging in haar grondslagen zegt waar zij voor staat? En als je elkaar vast wilt houden als bouwstenen van hetzelfde huis, is het dan niet onmisbaar dat je dat huis mét zijn fundament ook beschrijft? Of wil je alleen het geloof behouden, wil je de kerk wel kwijt? Heb je dan toch het idee, dat het persoonlijk geloof be-

langrijker is dan het totale werkplan dat God uitvoert? Laat die twee toch niet tegen elkaar uitspelen! Ze zijn volledig met elkaar verstrengeld, zo geeft de Heilige Geest dit. Hij maakt de stenen levend én Hij voegt ze samen (1 Petrus 2); zul je dan het één wel belangrijk vinden en alle aandacht geven, terwijl het andere er niet toe doet?

Nu zal iemand tegen mij zeggen, een trouwe lezer van *De Reformatie*: volgens mij hebt u dat een tijdje geleden anders geschreven, toen het over het G.P.V. ging. Toen waren voor het lidmaatschap de drie Formulieren van Eenheid genoeg, ook al is er kerkelijk een gescheiden optrekken.

Indedaad, dat schreef ik toen zo. En ik merk ook, dat de studenten in hun discussie naar het G.P.V. kijken, in de trant van 'daar doen ze het ook zo'.

Maar mag ik dan op een belangrijk onderscheid wijzen? Het G.P.V. is een politieke partij, die bereid is regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Daar zal haar structuur dan ook naar zijn, niet kerkelijk van aard, maar politiek. Dat is niet minder, maar wel anders. God gaf verschillende ambten, in de wereld en in de kerk. Het G.P.V. heeft als doel aan *politiek* te doen, naar Gods Woord.

Maar een studentenvereniging heeft als doel *elkaar bij het geloof te bewaren* en elkaar toe te rusten tot gereformeerde academici. Zij staat niet onder toezicht van een kerkeraad, maar is wel zeer verwant aan het leven in de gemeente. Als je *hier* het kerklidmaatschap ongenoemd wilt laten, ben je m.i. verkeerd bezig. Want nogmaals: wil je elkaar dan wel bij het geloof bewaren, maar niet bij de kerk...? Dat zou een grote vergissing zijn. Niet alleen vind je dan minder belangrijk waar God grote waarde aan hecht. Maar ook is het zo, dat je geloof in de kerk *gevoed* wordt. Jeruzalem wordt onze moeder genoemd (Gal. 4 : 26). Bij haar is de (weder)barende kracht door de verkondiging van het Woord en door het dienstbetoon van ieder lid in haar dit lichaam (Ef. 4 : 14-16).

Misschien denk je nu bij jezelf: 'dan mag er wel eens beter geprekt worden, wat meer over mijn leven'. Akkoord, daar zullen we het over hebben. Niet dat ik daarin gespreksleider zou moeten zijn, maar ik zal meeluisteren en meespreken als het hierover gaat. Nu echter gaat het erom, bij alle kritiek die je mag hebben: bewaar elkaar zó in het persoonlijk geloof, dat je óók *elkaar vasthoudt in de kerk die in alles trouw wil zijn aan het Woord van God*. Anders loop je het risico dat je geen bouwsteen meer bent, maar dat je een zwerfsteen wordt.

Een oplossing?

Al met al hebben we nu een complexe vraag in een veelzijdige situatie. Geen enkele oplossing zal hierin ideaal zijn. Toch wil ik proberen het ideaal zo dicht mogelijk te benaderen.

Eenzijds noteren wij, dat het gastlidmaatschap niet meer voldoet. Dat is te begrijpen. Het heeft een negatief element in zich, dat na verloop van tijd steeds sterker wordt, terwijl het juist mensen betreft met wie je een sterke ver-

wantschap ervaart. Immers, welke jongeren voelen zich getrokken tot een gereformeerde studentenvereniging? Dat zijn zij, die niet akkoord gaan met de toenemende leervrijheid en vervlakking in het christelijk leven, maar die toch (nog) niet zover zijn dat ze zich kerkelijk laten uitschrijven daar waar zij lid zijn. Deze mensen wil je niet in de kou laten staan en ook niet de indruk geven dat ze maar half welkom zijn.

Aan de andere kant, het elkaar vasthouden als levende lidmaten van de kerk kan alleen maar grote schade lijden als je de toelatingsvoorwaarde zo inkrimpt, dat het lid zijn van één van de Gereformeerde Kerken wordt geschrapt. Misschien klinkt het een beetje scherp, maar toch zou ik willen stellen dat als je het lid *zijn* van de kerk niet meer in de statuten noemt, dat je dan ook het lid *blijven* niet meer als doel kunt nastreven.

Hoe moet het dan? Wel, in ieder geval, laat de statuten zoals ze zijn en laten ze volop het karakter van de vereniging bepalen. Maar maak daarbij dan met elkaar de afspraak, dat op de toelatingsregel goede uitzonderingen mogelijk zijn. Met elke noviet wordt een toelatingsgesprek gevoerd. In zo'n gesprek is het mogelijk, dat het bestuur in het bijzonder vraagt naar de motivatie van een aspirant-lid, dat geen lid is van één van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Blijkt in dat gesprek, dat dit een broeder of een zuster is die de doelstellingen van de vereniging onderschrijft c.q. respecteert, dan kan het bestuur voorstellen aan de vereniging hem of haar als lid te aanvaarden. Iedereen weet dan waar hij aan toe is, ook het aspirant-lid weet met wat voor vereniging hij te maken heeft. Dan kan er een gezamenlijk besluit vallen, waardoor hij of zij hartelijk als lid wordt begroet zonder dat het karakter van de gereformeerde studentenvereniging wordt aangetast.

In deze oplossing blijven pijnpunten aanwezig, naar beide kanten. Maar hoe zou dat anders kunnen in een gebroken situatie? Laten het maar stimulansen zijn om verder te spreken met elkaar, over al wat samenbindt én wat toch nog scheidt.

Op deze manier doe je m.i. recht aan de gemeenschap die er is én aan de gemeenschap die (nog) ontbreekt. Je laat geen geloofsgenoot buiten of half-buiten staan, en toch wind je geen doekjes om de zaken die je om Godswil belangrijk vindt.

Naar mijn idee is deze koers bij de tijd en recht door de zee.

B. Luiten

Het gebed in de toeëigening van het heil

Wij spraken de vorige keer over de toeëigening van het oní toegezegde heil *in de weg van het geloof*. Die toezegging is betrouwbaar. Het geloof mag zich het heil toe-eigenen. Wij worden daartoe ook geroepen. De *toezegging* is de grond en motief voor de *toeëigening*!

Maar het was niet voor niets dat we in het vorige artikel uitkwamen bij het toeëigende werk van de Heilige Geest.

We spreken immers, zo hebben we gezien, op twee manieren over de toeëigening. Van de zijde van de gelovigen. Dan is het middel van de heilstoeëigening ons geloof. Maar ook de Heilige Geest eigent het heil toe, uit Christus en naar het welbehagen van de Vader. Hij doet het 'door' en 'met' het Woord van het Evangelie.

Zullen we nu niet aan de menselijke geloofsbelissing in het geheel van de heils-toeëigening een totaal verkeerde plaats geven (de mens die over de voortgang van het heil zou beslissen!), dan moeten we de *samenhang* van de toeëigening door het geloof en het toeëigende werk van de Geest naar de Schrift leren zien.

Het zal ons ook bewaren voor subjectivisme, dat de grond van het heil in de mens zoekt, en eveneens voor een objectivisme dat het heil en de belofte van het heil ziet als waren dat de dode dingen, zaken, objecten, waarover wij beschikking zouden hebben.

Nee, we krijgen in het heil en de belofte van het heil *met de Geest* te maken. Hij is God, evenals de Vader en de Zoon, Vrijmachtig en soeverein! Als Hij het heil niet het hart in draagt, blijft het van de beloofde heil verstoken. Dan kunnen we ons wel rijk wanen, maar we zijn metterdaad de ellendige en jammerlijke en arme en naakte, vgl. Openb. 3:17. We zijn dat dan ook en zelfs in het Verbond!

We zullen ons daarom van de Geest en zijn toeëigend werk *afhankelijk* moeten weten.

Maar die afhankelijkheid is geen 'minpunt' voor het geloof! Die hoost nu juist bij de rijkdom van het geloofsleven? Want de Geest is in zijn vrijmacht en soevereiniteit niet een Fatum, een hemels Noodlot, zodat de mens niet anders kan doen dan in lijdelijkheid afwachten, of de Geest over en in hem wil komen. Dit afwachten is vreemd aan het geloof. Want de Geest is voor ons "de Heilige Geest der belofte". Ef. 1:13. Zo spreekt ook het doopformulier over Hem. Hij, die de belofte (het heil) ingang en bestand bij ons moet geven, is zelf Belofte en Belover! Daarom is het geloof ook op Hem gericht in de toeëigening van het heil. Dat te weten en te eerbiedigen is de beste waarborg tegen alle objectivisme!

Het toeëigende geloof op de Geest gericht. Dat houdt in, dat in de toeëigening van het heil *het gebed* nooit kan ontbreken. Het lijdelijk '*maar afwachten*' is vreemd aan het geloof, maar het *verwachten* is daar wezenlijk voor! Geloof en gebed gaan altijd samen, en zeker hier. Zo leert ons de Catechismus dat God zijn genade en zijn Heilige Geest alleen geven wil aan hen die van harte en zonder ophouden God daarom bidden en daarvoor danken, antw. 116. Wie de geheimen van de omgang met God in het Verbond met zijn verstand wil doorgronden, komt met deze confessionele taal niet klaar. Hoe zouden we om de

Geest, die het geloof en het gebed werkt, ooit kunnen bidden? Nee, dat past inderdaad niet in een door menselijke rede beheerst systeem! Maar het is wel de werkelijkheid en de rijkdom van de Verbondsomgang met de drie-enige God!

We mogen dit gebed in onze discussies over de toeëigening van het heil niet vergeten. Het is, gerekend de indringende onderwijzing van de Catechismus in antw. 116, een leemte te achten, dat de christ. gereformeerde notitie over dit thema hiervoor geen aandacht heeft gevraagd. Het gebed om de Geest en de gaven van het heil behoort juist tot de oefening van het geloof, waarover de Dordtse Leerregels in het vijfde hoofdstuk zo indringend spreken. De 'vurige gebeden' komen, zo belijden de Leerregels in V, 12, dan ook voort uit de zekerheid van de volharding in het geloof. Weer moeten we zeggen: hiervoor is in een rationeel systeem geen plaats! Zekerheid van de volharding – daar past toch geen vurig gebed meer bij? Dan is in het leven van een kind van God toch alles klaar en afgerond? Maar de Schrift onderwijst anders. Het 'aanhoudend bidden en smeken' kenmerkt de ware gelovige, Ef. 6:10. Als het gebed voorkomt, houdt de Geest zich ook terug. Hij wijkt uit ons leven. Wij kunnen dan misschien over 'het thema' van de toeëigening van het heil nog wel discussiëren. Maar we blokkeren de Geest in de toe-delung van het heil! Dan is de verachting in de genade Gods. Hebr. 12:15. bittere realiteit in ons leven, hoe wel-verzekerd we ons ook, aan onszelf, aan elkaar, naar buiten presenteren.

Van de 'vrouw' – dat is de gemeente – die door de draak vervolgd wordt, staat geschreven, dat haar 'de twee vleugels van de grote arend werden gegeven om naar de woestijn te vliegen, naar haar plaats, waar zij onderhouden wordt buiten het gezicht van de slang', Openb. 12:14. Prof. Greijdanus verklaart deze 'twee vleugels' als zinnebeeld voor *het geloof en het gebed*: 'De sterkte van gelovige, en gemeente, ligt in deze twee. Daardoor kunnen zij behouden blijven, en zich onttrekken aan de woede van helle en van wereld. Vleugelen zijn geen wapenen om aantevallen, en te verslaan, maar om te vluchten en te ontkomen. Door geloof, en gebed vluchten gelovige, en gemeente, naar de Here, en schuilen zij bij Hem; en dan redt Hij hen uit en bewaart hen'. Zo in de brede *Bottenburg*-commentaar. In de *Korte Verklaring* op de Openbaring trekt hij dezelfde lijn in de exegese en wijst hij voor war de 'vleugel' van het gebed betreft op Joh. 14:13-14, op Marc. 11:24 en Jac. 5:15-16.

Wanneer het gaat om de vraag naar de preciese exegese van Openb. 12:14, sta ik aarzelend tegenover deze verklaring. Worden hier de visionaire trekken niet te veel verbijzonderd geëxegetiseerd? Is het 'dragen op arendsvleugels', waarover de HERE tot Israël spreekt – zo heeft Hij zijn volk uit Egypte verlost! – niet genoegzame verklaring? Vgl. Ex. 19:14 en Deut. 32:11? We kunnen ook nog denken aan het 'opvaren met vleugelen als arenden' dat in Jes. 40:31 wordt gezegd van wie de HERE verwachtten.

Maar het gaat nu ook niet om de vraag, hoe een bepaalde tekst moet verklaard worden. Wat anders is hier in gedding! Het gaat om de geestelijke situatie van Gods gemeente. Dan moet gezegd: zo leeft Gods volk: in geloof en in gebed. Zo eigent Gods volk zich Gods heil toe. En anders niet! *Her is de les van de woestijn en van de woestijn-tijd.*

J. Kamphuis

WAT WIL HET GPV?

In dit nummer zetten we het gesprek voort over *de* statuten-wijziging van het GPV. In *De Reformatie* van 17 april formuleerde ik kritiek op de notitie van het GPV over een wijziging in het leden-beleid.

Van de kant van de heer Cnossen, onlangs afgetreden als secretaris van het GPV kwam daar een verontwaardigde reactie op (zie ons nummer van 24 april). Hij meent dat mijn kritiek te laat kwam en geen hout sneed. Het GPV ligt volgens hem in zijn spreken over de kerkelijke verdeeldheid helemaal in één lijn met het spreken van de Gereformeerde Kerken.

Over het tijdstip waarop ik reageerde heb ik me al verantwoord in ons nummer van 24 april.

Vandaag het vervolg. Voor een goed begrip van waar het over gaat, worden de paragrafen 5c en 5d van de notitie hierbij apart afgedrukt.

Moet dat nou?

Eerst echter een vraag die zich aan ons allemaal wel opdringt: moet dit nou?

Dat is de vraag die ik me in het voorbije jaar telkens heb gesteld als ik mondeling of schriftelijk kritiek oefende op de wijze waarop enkele gereformeerde organisaties bezig waren en zijn met het verruimen van hun personeels- of toelatingsbeleid.

Er wordt onder ons heel verschillend op zulke discussies gereageerd. Er zijn er die zonder meer negatief reageren. Er hoeven in *De Reformatie* maar een paar stevig kritische artikelen te verschijnen of ze noemen *De Reformatie* al 'een ruzieblad'. Er zijn anderen die in het begin de stukken in de verschillende bladen nog wel lezen, maar na enige tijd afhaak-neigingen beginnen te vertonen. Ze volgen het allemaal niet meer en het interesseert ze eigenlijk ook niet zoveel. Ze zullen wel zien hoe het loopt. Laten de deskundigen het maar uitzoeken.

Er zijn nog weer anderen, die blij zijn dat er eens dingen gezegd worden die tot voor kort onder ons algemeen gedeeld werden, maar waarvoor naar het schijnt nu binnen de kortste keren bijna niemand meer zijn nek durft uitsteken. En er zijn er, die vinden dat we snel naar een nieuwe manier van denken moeten, waarbij de kritiek die ik in

De Reformatie formuleerde, eigenlijk maar een achterhoedegevecht is.

Tegen deze achtergrond van allerlei reacties die er in en buiten onze lezerskring op onze discussies bestaan, wil ik graag verklaren, dat ik bijvoorbeeld over de GPV-nootie alléén heb geschreven omdat het volgens mij beslist nodig is.

Zelf zou ik ook heel wat liever in plaats van kritische verhalen in *De Reformatie* schrijven over positief gerichte actuele thema's. Bijvoorbeeld over 'kind en kerkdienst', over 'het takenpakket van de predikant', 'de organisatie van het kerkeraadswerk', over 'betekenis en beperktheid van ons kerkverband' of 'invloeden van de secularisatie op onze manier van geloven'. om maar een paar dwarsstraten te noemen!

Er zijn in onze jaren evenwel belangrijke verschuivingen in onze kerken waar te nemen. Die concentreren zich vooral op de achtergrondvragen rond het thema 'de kerk'. Het is m.i. de taak van een kerkelijk blad en van een kerkelijk docent aan de Theologische Universiteit om zulke verschuivingen te signaleren en er zo goed mogelijk commentaar bij te geven. Doordachte en broederlijke discussies daarover zullen net zo goed een gemeente-opbouwende betekenis kunnen hebben als artikelen over de daareven genoemde 'items'.

Bij mezelf voel ik dan wel eens een weerstand opkomen die er bij een deel van de lezers ook wel zal zijn. Je vraagt jezelf af: moet dat nou? Is die kritiek nu echt nodig? Je bent er gauw zat van. En je merkt: we zijn met z'n allen vandaag de dag nogal gauw ergens zat van.

Zo'n gevoel van weerstand leidt ertoe dat je vaak een hele tijd wacht voordat je toch maar je kritiek op papier zet. Je schuift het voor je uit. Je wilt toch eigenlijk niet alweer 'de kwaai Pier' zijn. En je denkt dat mondelinge gesprekken, congressen en artikelen van anderen betere middelen zijn en toch wel eens effect zullen hebben. Maar tenslotte durf je het schrijven niet langer te laten. Je wilt toch niet voor je plicht wegllopen en ten langen leste klim je in de pen. Liever laat dan nooit.

En dan denk ik wel eens aan een andere kant die hier aan zit. Kritiek? – mag het eigenlijk ook nog eens een keer? Onder een deel van onze mensen lijkt het alsof je geen kritisch commentaar meer mag hebben bij alle bewegingen die openstelling van organisaties of die kerkelijke eenheid willen. Er mag een berg kritiek zijn als het over kerkorde of deputaten-voorstellen of liturgie of prediking of over 'kerkisme' uit de jaren vijftig en zestig gaat. En dat soms heel generaliserend en venijnig. Sommigen vinden het bijvoorbeeld ook nog wel prima als je het gere-

formeerde onderwijs er eens fiink van langs lijkt te geven. Maar wee je **gebeente** als je hardnekkig kritische vragen stelt bij een verhaal dat meer ruimte en openheid bepleit!

Laat ik er direct hij zeggen: er vblt kritiek te leveren op kerkorde en deputaten-vnorstellen en al die dingen meer. En er valt hartelijk te pleiten voor ruimte en openheid enzovoorts. Maar niet eenzijdig. Als er kritiek komt, als er mensen 'aan de rem trekken', dan moeten we daar toch tiet zo goed naar luisteren als naar de mensen die 'gas geven'!

Daarom zou ik de discussie n.a.v. onder andere de GPV-notitie (afgedacht van de concrete statuten-wijziging) nog niet willen sluiten. Er zijn vast wel meer dingen die aandacht verdienen. Maar dat ontslaat ons niet van de plicht om waakzaam te zijn op die punten die de kerken raken. Gereformeerde organisaties bepalen zelfstandig hun beleid. Maar als ze door verhalen over de kerk daarbij te vertellen zelf de kerk en de theologie erin betrekken, dan moeten ze niet vreemd opkijken als sommige mannen uit die kerk, die dienaars van het Woord en dienaars van de kerken zijn, daarover gaan meedenken en meepraten.

Het is dan christen-plicht om zulke 'kerk-mannen' niet – zoals sommigen doen – als spelbrekers weg te honen, maar loyaal naar ze te luisteren en ze op een verantwoorde wijze van antwoord te dienen. In een christelijke organisatie dienen we toch 'altijd bereid tot verantwoording' te zijn?

Daarom vinden de lezers hier toch een vervolg van de discussie met de heer Cnossen. Ik zal van mijn kant m'n best doen om de lezers niet door al te lange verhalen het volgen van de discussie moeilijk te maken.

Akelige berichtgeving

Heel kort wil ik n.a.v. veel mondelinge en schriftelijke reacties die ik ontving nog even iets zeggen over de publiciteit die mijn driestarren over het GPV kregen van de kant van het Neder-lunch *Dagblad*.

De meeste lezers zullen in het ND van maandag 26 april j.l. het 'verslag' hebben gelezen van de algemene vergadering van het GPV. Daar werden via uitlatingen van GPV-bestuurders mijn driestarren in *De Reformatie* op een allerakeligste, hetze-achtige manier ter sprake gebracht. Ik wenī niemand van de boze broeders toe, dat hij ooit in zijn 'eigen' krant op zo'n akelige manier ten tonele zal worden gesleept.

Ik ben blij dat GPV-voorzitter Blokland in het ND van 29 april op royale wijze namens het GPV voor de geciteerde uitlatingen van GPV-bestuurders excuses heeft aangeboden. Naar het GPV toe is daarmee wat mij betreft het klimaat gezuiverd en het incident gesloten. Op het ND wachten we nog.

Genoeg nu hierover. Graag over naar de zaken waar het om gaat.

Een andere invalshoek

Het is, denk ik, nuttig om voor de discussie eens even een

andere invalshoek te kiezen dan in m'n vorige bijdragen. In de beleidsnotitie van het GPV wordt met nadruk betoogd, dat het GPV voortaan **géén** kerkelijke partij meer wil zijn, maar een confessioneel-gereformeerde partij. En dat wordt vervolgens onderbouwd met een aantal opmerkingen over kerkelijke eenheid.

Bij het nauwkeurig overwegen van de tekst van de GPV-notitie in november vorig jaar heb ik nie ul steeds afgevraagd: wat wil het GPV nu concreet en praktisch? Hoe wijd mag de kring van GPV-erī in de praktijk nu worden? Dat lijkt me een vraagstelling die terzake is.

Je kunt immers heel zorgvuldig eei bepaald betoog over de betekenis van kerk en kerkelijke eenheid voor een politieke partij opzetten. Dat kan een mooi betoog worden. Je kunt schaven aan formuleringen. Je kunt in die formuleringen allerlei compromissen verwerken, zodat het geheel een blokkentoren wordt van zorgvuldige zinnetje?. Maar dan gaat het zoals het bij een blokkentreren altijd gaat: je moet er niet te hard tegenaan duwen, anders gaat hij om!

Maar laten we nu eens even alle zorgvuldige formuleringen laten voor wat ze zijn en onze insteek nemen bij de praktische invulling. Dat is immers de proef op Je som, die ons leren moet of we met het theorie-verhaal uit de voeten kunnen. Ik heb steeds geprobeerd met concrete voorbeelden de draagwijdte van de GPV-notitie uit te testen.

Voorbeeld 1. De christelijk-gereformeerde broeder Van Apeldoorn wil in Burchtwijk lid worden van het GPV. Er wordt met hem een gesprek gehouden over zijn kerkelijke positie oin na te gaan, of hij bereid is 'om, in gebondenheid aan Schrift en confessie, mee te houwē aan de eenheid van de kerk van Christus'.

In hei gesprek blijkt, dat Van Apeldoorn wel positief staat tegenover de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken, maar dat hij – helemaal homogeen met 'zijn' synode – de eenheid met die Gereformeerde Kerken beslist onmogelijk acht als daar niet eerst op een andere manier wordt gedacht en gesproken en gepreekt over de 'toeëigening des heils'. Met andere woorden: hij wil in principe wel streven naar eenheid (wie sou dat ook niet willen?), maar een concrete eenheid **hier en nu** tussen de Gereformeerde Kerken, zoals ze vandaag zijn, en de Christelijke Gereformeerde Kerken wijst hij af. Dat is consequent christelijk-gereformeerd en vanuit zijn optiek heeft de man volkomen gelijk.

De vraag is nu: kan broeder Van Apeldoorn als lid van het GPV in Burchtstad worden 'toegelaten? Kun je van hem zeggen, dat hij bereid is mee te bouwen aan de eenheid van Christus' kerk? En moet je dan die bereidheid toetsen aan de hartelijke wil tot eenheid in het algemeen of aan de concrete invulling daarvan in het hier en nu?

Voorbeeld 2. De Nederlands-gereformeerde broeder Van Kampen wil lid warden van hei GPV in Oranjeveen. Plaatselijk zijn daar geen samensprekingen tussen de Ge-

reformeerde Kerk en de Nederlands Gereformeerde Kerk. In het oriënterende gesprek blijkt, dat broeder Van Kampen in het algemeen een hartelijk voorstander is van kerkelijke eenheid (en wie zou dat niet zijn?). Maar hij vindt hei maar beter, dat de Gereformeerde Kerken en de Nederland-Gereformeerde Kerken naast elkaar blijven bestaan zonder elkaar te veroordelen. Beier men een toch verschillende mentaliteit als goede huren náást elkaar dan altijd maar 'ruzie' over 'Telder-kwesties', zegt Van Kampen. De volledige eenheid komt dan wel na dezen. De vraag is: kan het GPV-hestuur in Oranjeveen akkoord gaan met het lidmaatschap van Van Kampen?

Soortgelijke voorbeelden heb ik in onze plaatselijke GPV-vergadering aan de heer Cnossen voorgelegd. Daar kwam toen nauwelijks antwoord op. We werden in hoofdzak verwezen naar de formuleringen uit de notitie en naar de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kiesverenigingen. Is dat niet vreemd? Als je als deskundige verbondsraad na veel overleg een toelatingsbeleid uitstippelt, dan moet je toch allerlei praktijk-situaties aan de hand daarvan kunnen oplossen en positief kunnen aanwijzen, hoe het moet? Wat heb je aan 'beleid' als je voor heel reële en regelmatig voorkomende situaties geen helder antwoord hebt?

Juist dat ontbreken van een eenduidige praktische invulling heeft me ongerust gemaakt over de betekenis en vooral over de (onbedoelde) effecten van de formuleringen van de notitie. Met wie willen we nu wel en met wie willen we niet samenwerken? Als de concretisering vaag blijft, hangt het betoog over 'kerkelijke eenheid' tamelijk in de lucht. En juist dan gaan de risico's voor een vervaren en relativeren van onze kijk op de kerk des te zwaarder wegen.

Hier ligt ook de verklaring voor het feit, dat ik in de dристартen van 17 april zo in verweer kwam tegen enkele zinnen uit de GPV-notitie, die op zichzelf niet onjuist waren. Cnossen begrijpt dat niet en vindt dat ik ze veel positiever had moeten lezen. Maar de centrale passage in het stuk is toch die waarin *het nieuwe criterium* wordt geformuleerd: 'meebouwen aan de **eenheid** van de kerk'. Toen ik maar steeds er tegen aanliep, dat men dat criterium niet concreet invulde en dat het m.i. geen echte afbakening paf voor de praktische hantering, kon ik die andere zinnen ook niet meer lezen als alleen maar prima bouwstenen in het betoog.

Het GPV: kerkelijke partij met een rand

Het antwoord van de heer Cnossen in *De Reformatie* van 24 april heeft intussen, dunkt me, op enkele punten wel wat meer duidelijkheid gebracht.

Cnossen stelt, dat het GPV wel degelijk een duidelijke, een concrete kerkelijke weg wijst. Het GPV laat de kerk niet in het midden. Volgens het GPV is de kerk als plaats waar de zuivere prediking van het evangelie de gelovigen vocdt, heel belangrijk voor de politiek. Daarom moet je de kerk er niet buiten houden. En bovendien, het GPV

wijst duidelijk de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken aan als 'ware kerk van Christus naar de criteria die de confessie daarvoor geeft'.

Wat Cnossen hier benadrukt, verklaart ook, waarom de statuten blijven spreken over de Vrijmaking in 1944 en waarom in de notitie wordt verklaard, dat de in de statuten genoemde drie formulieren van eenheid de drie formulieren *van de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken* zijn (dus niet die van andere kerkgemeenschappen).

Het verschil met het beleid van voorheen is, dat er iets minder stellig door het GPV aan de Gereformeerde Kerken wordt gebonden dan voorheen. De notitie wil graag toch iets breder spreken over het 'volgen van de kerkelijke roeping', Mensen *die op een confessioneel verantwoordende manier hun kerkelijke roeping volgen zie je volgens het GPV vandaag niet alleen maar in de Gereformeerde Kerken, maar je ziet ze in twee kringen: u. in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt); h. in andere kerken, daar waar men in gebondenheid aan Schrift en confessie, wil meebouwen aan de eenheid van de kerk van Christus.*

Intussen moeten we kennelijk die kring b. nu ook weer niet te wijd nemen. Cnossen zegt dat het GPV geen andere kerken wil gaan noemen waaruit de adspirant-leden afkomstig zouden kunnen zijn. Het GPV onthoudt zich van een uitspraak daarover.

Dat lijkt aardig, maar impliciet doet het GPV toch wel degelijk een uitspraak over die andere kerken. De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) worden officieel door het GPV als ware kerken (h)erkend. Maar andere kerken worden dat niet. Iedereen in Nederland weet, dat er minstens een handvol kerkgemeenschappen i – waar men zekelijk dezelfde drie formulieren van eenheid heeft als in 'onze' kerken. Maar geen van die kerken wordt per GPV-notitie als 'ware kerk' (h)erkend en als zodanig hier genoemd. Over 'andere kerken' wordt slechts globaal iets gezegd.

Als ik het goed begrijp verklaart het GPV de Gereformeerde Kerken als *geheel* voor goede en ware kerken, maar mensen uit andere kerken worden persoon voor persoon bekeken en beoordeeld. Misschien is er ook nog de mogelijkheid – hoewel de notitie het nergens aangeeft – dat *plaatselijk* een kerk in een ander kerkverband als *ware kerk* wordt geaccepteerd. Daarover zal (neem ik aan) dan wel de plaatselijke kiesvereniging (!) moeten oordelen.

Letten we op déze uitspraken in de GPV-notitie, dan moet je zeggen: het GPV is wel degelijk een kerkelijke partij gebleven! Er is slechts een kleine uitbreiding mogelijk gemaakt, duidelijk kleiner bijvoorbeeld dan die bij de verbreding van het ND. Hoofdzak is: de Gereformeerde Kerken zijn ware kerk. Het GPV kent nog steeds een 'eigen' een 'goed-verklaarde' kerk: de Gereformeerde Kerken. Zij die daarbuiten Eeven worden (persoonlijk) beoordeeld op hun bereidheid tot meebouwen aan kerkelijke eenheid samen met de mensen uit de Gereformeerde Kerken.

Daarom klopt het ook niet goed, als de notitie zegt, dat het GPV voortaan niet meer een *kerkelijke* maar een *confessioneel-gereformeerde* partij is.

Hier wordt op een verwarrende manier met de terminologie omgesprongen. Vanouds maken we immers onderscheid tussen een kerkelijk en een confessionele organisatie. Met 'kerkelijk' bedoelen we dan: aan het lidmaatschap van een kerk gebonden. En met confessioneel: je hoeft alleen maar (persoonlijk) in te stemmen met de confessie, de gereformeerde belijdenis; van welke kerk je lid bent, dat speelt in het al of niet lid mogen worden geen expliciete rol.

Als nu het GPV zegt: we zijn geen kerkelijke, maar een confessioneel-gereformeerde organisatie, dan betekent dat in het normale spraakgebruik, dat voortaan mensen uit verschillende kerken lid kunnen zijn, *als* ze maar van harte de gereformeerde belijdenis onderschrijven. Maar dat is hier bij het GPV niet het geval. Want ook bij deze 'confessionele' partij speelt je 'kerkelijke positie' wel degelijk nog een heel belangrijke rol.

Er is verschil met voorheen: wat 'kerk' is wordt nu iets *ruimer* gedefinieerd dan in de oude formulering. Kerk is nu: de Gereformeerde Kerken plus een rand van 'eenheids-strevers' daaromheen. Maar het blijft allemaal geheel en al georiënteerd op het onderwerp 'kerk' en de Gereformeerde Kerken blijven de enige kerken die door de GPV-organisatie als ware kerken herkend zijn.

Het is me duister, hoe je van dit model kunt zeggen: 'geen kerkelijke, maar een confessioneel-gereformeerde partij'. De term 'confessionele partij' is hier op een ongebruikelijke en oneigenlijke manier gehanteerd.

Het zou veel meer overeenkomstig de werkelijkheid zijn om te zeggen: het GPV is nog steeds tot op grote hoogte een kerk-gebonden partij. Het is een 'kerkelijke partij' met een 'plus', met een 'rand' van mensen die aan eenheid willen werken.

Intussen valt hier best het een en ander te waarderen. Het is positief als het GPV de kerk 'niet in het midden' wil laten. Het is positief als de beleidsnotitie zo veel en zo ver mogelijk de samenwerking wil zoeken met mensen met wie we zo zielsgraag kerkelijk één zouden willen zijn. Het is positief als de notitie oog heeft voor de 'dynamiek' van het kerkvergaderend werk van de Here Christus. Het is een goede zaak om niet te doen alsof bij de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken alles begint en ophoudt. Allemaal mee eens.

Maar het vertalen van al die goede noties in een helder, verantwoord en praktisch uitvoerbaar beleid is nog vers twee. En dat is – zo blijft mijn overtuiging – in de notitie beslist niet gelukt.

Spreekt de notitie over de kerk 'concrete taal' zoals Cnossen stelt? Tot op zekere hoogte wel. De Gereformeerde Kerken worden inderdaad nadrukkelijk genoemd en aangewezen. Maar vanwege de 'rand' die men erbij wil hebben, staat er naast die 'concrete taal' ook 'vervangende taal' in de notitie.

Het GPV blijft in sterke mate een kerkelijke partij. Maar

over datgene wat 'ware kerk' heet wordt geen echte duidelijkheid geschapen. Er wordt namelijk rondom de wél aangewezen ware kerk een 'rand' gedefinieerd van mensen die óók 'kerkelijk trouw' lijken te zijn (of minstens 'confessioneel trouw', als dat iets anders is). Maar de omvang van die 'rand' wordt niet aangewezen. Waar die trouwe belijders precies te vinden zijn, blijft in de mist. Hoe ver zich de rand mag uitstrekken wordt ook niet duidelijk. Daar zullen dus nu de plaatselijke kiesverenigingen mee aan het werk moeten. Welke mede-christenen mogen zij nu beschouwen als 'mee-bouwers aan de eenheid van de kerk'?

Bouwt iemand die Nederlands-gereformeerd is of die behoort tot een gereformeerde bonds-gemeente vandaag aan 'de eenheid van de kerk van Christus'? Bouwt hij daaraan alleen maar als hij in onze richting verklaart dat hij eenheid met ons wil? Of bouwt hij daaraan ook als hij wel voor eenheid bidt, maar zich van harte voorneemt om in de Nederlandse Hervormde Kerk te blijven?

Het GPV roept met zijn notitie zelf die vragen op. Wie moet ze nu beantwoorden?

Verskil met de kerk

Cnossen stelt de vraag, wat toch het verschil is tussen de stellingen uit de GPV-notitie en kerkelijke uitspraken. Ook de Gereformeerde Kerken hebben toch oog voor gereformeerde belijders in andere kerken? Ook de kerken streven toch naar eenheid met hen? En heeft prof. B. Kamphuis niet op het Reformatie-congres nog gewaarschuwd voor pasklare oplossingen bij ons nadenken over de kerkelijke verdeeldheid?

Om bij dat laatste te beginnen: dat is nu precies wat volgens mij fout is in de notitie van het GPV. Men wil politiek op een gereformeerde manier actief zijn met een zo breed mogelijk volksdeel. Men loopt aan tegen het feit van de 'kerkelijke verdeeldheid'. En men ontwerpt daar een *oplossing* voor: die kerkelijke verdeeldheid hoeft het samengaan niet te verhinderen, als je maar – en dan wordt het zoeken, en dan vindt men de formule: als je maar één bent in het samen willen bouwen aan de eenheid van Christus' kerk.

Hier is dus juist wél een oplossing pasklaar gemaakt als waartegen Kamphuis waarschuwde. Er zijn formules gesmeed om de verdrietige kerkelijke verdeeldheid te overbruggen en in een hanteerbare praktijk om te zetten. En omdat je die verdeeldheid niet overbruggen kunt met alleen de tekst van bv. art. 27-29 NGB, moet je aan het werk met vervangende formules. Je moet mensen uit verschillende kerken op één formule zien te brengen.

En op die formule aanvaard je elkaar dan. Met andere woorden: als je maar aan de eenheid bouwt (hoe en wat en waar, dat blijft onzeker), dan kun je samen op weg. Dan héél je in de organisatie alvast de breuk die er kerkelijk nog steeds is. Je strijkt voor het politieke deel van je christen-bestaan de gebrokenheid glad en zegt: maar we zijn dan toch één in ons eenheid-willen. Je maakt het dynamische dan toch weer statisch. En je verklaart de breuk

dan toch – ook al wil je dat misschien niet – secundair. Dat is een heel andere teneur dan die onze synode-uitspraken hebben. Daarin wordt inderdaad een hand naar andere gereformeerde belijders uitgesproken. Dat is niets nieuws. Het is dezelfde hand als die er is uitgestoken in bv. de Acte van Afscheiding en in de Acte van Vrijmaking. Maar het uitsteken van die hand betekent niet, dat onze synodes daarmee over andere christenen hebben verklaard dat ze zonder restrictie 'trouwe' belijders zijn. En kerkelijke samensprekingen beginnen betekent nog niet dat je het bestaan van en het blijven in andere kerken wettig verklaart. We moeten synodebesluiten niet laten buispreken.

Tenslotte nog dit. Samenwerking niet andere christenen is een goede zaak? Maar telkens blijkt, hoe lastig het voor ons is om de twee dingen gewoon naast elkaar te laten staan: samenwerken en de verschillen niet gladstrijken. Toch is dat m.i. een betere weg dan dat we mensen die kerkelijk niet één zijn, gaan toepraten naar een grootste

gemene deler van 'eenheid willen'. Zo'n benadering brengt de eenheid niets dichterbij en bevordert intern al. Een maar het relativisme ren aanzien van de kerk. *Liever géén verhaal dan geen goed verhaal.*

Bij alle waardering voor de intenties van de GPV-notitie om in een netelig terrein een verantwoorde koers uit te zetten, zijn door het artikel van Cnossen mijn bezwaren niet weggenomen. De notitie ademt mij teveel de sfeer van 'Je kunt de norm van art. 28 niet altijd zo eenduidig invullen en dus moet je maar niet zo geprononceerd over de kerk spreken'.

Wil het GPV een ruimer beleid voeren, dan is dat best, maar dan moet het er wel een goed verhaal bij vertellen, een verhaal dat je ook in de kerk van harte kunt overnemen. Zo zie ik het nog steeds.

Hierbij zou ik het in eerste instantie willen laten. De redactie geeft nu vervolgens graag aan de heer Cnossen gelegenheid voor een nadere reactie.

M. te Veld

Gedeelte uit de GPV-notitie 'Eenheid in beleid'

c. Geen kerkelijke partij

Het strikt verbinden van het lidmaatschap van het GPV met het lid zijn van één der Gereformeerde Kerken doet tekort aan het belijden ten aanzien van de kerk zoals daarover wordt gesproken in de confessie die deel uitmaakt van de grondslag van het GPV

Het GPV moet niet meer (willen) invullen dan de confessie doet, ook in het belijden van de kerk. De dynamiek van het kerkvergaderend werk van Christus plaatst ons vaak voor verrassingen in het waarnemen van ontwikkelingen in binnen- en buitenland.

Het lidmaatschap van het GPV staat daarom in beginsel open voor hen die grondslag en doel van harte onderschrijven, ook als zij geen lid zijn van de Gereformeerde Kerken

Het is daarom onjuist te spreken van het GPV als een kerkelijke partij.

d. Wel een confessioneel-gereformeerde partij

In paragraaf 5a is geconstateerd dat niet alleen confessionele christenen tot het kiezerscorps van het GPV gerekend moeten worden. Daaruit volgt een wezenlijk onderscheid tussen kiezers die instemmen met (een deel van) het program van het GPV, en confessionele christenen die voor het GPV kiezen omdat ze instemmen met grondslag en doel, en vanuit die basis ook met het program.

Het GPV wil graag al deze confessionele kiezers in zijn midden welkom heten maar ziet zich bij een serieuze toetsing aan de eigen grondslag en doelstelling eveneens gesteld voor de vraag naar het volgen van de kerkelijke roeping waarover de confessie, die tot de grondslag behoort, zo indringend spreekt. De confessie roept immers alle ware christgelovigen met ernst op zich door Christus te laten vergaderen tot Zijn ene kerk, door zich daarbij te voegen

Wij kennen de weg waarlangs Christus Zijn kerk in Nederland vergadert niet volkomen en kunnen niet voorzien langs welke wegen Hij die vergadering in de toekomst al voortzetten.

Dat kan door mensen te brengen bij de Gereformeerde Kerken, die in het hier en nu te (h)erkennen zijn als ware kerk van Christus naar de criteria die de confessie daarvoor geeft

Voorts kan met dankbaarheid vastgesteld worden dat ook in andere kerken een zodanige schriftuurlijke en confessionele trouw is dat daarin een basis wordt gevonden voor kerkelijke samensprekingen, gericht op herstel van eenheid, op landelijk of plaatselijk niveau. Ook via die weg kan God tot grotere eenheid in waarheid leiden

Doorslaggevend is dan niet de vraag of aspirant-leden, die de grondslag van het GPV onderschrijven, lid zijn van één van de Gereformeerde Kerken. Bepalend is of zij bereid zijn om, in gebondenheid aan Schrift en confessie, mee te bouwen aan de eenheid van de kerk van Christus.

Is dit relevant voor een politieke partij? Naar onze overtuiging wel voor een confessioneel-gereformeerde partij die de hele Schrift en de daarop gegronde confessie tot haar grondslag heeft gemaakt.

Want de kerk van Christus heeft naar de belijdenis immers de opdracht het Woord van God te bewaren en in al zijn kracht te verkondigen. Daarbij hebben de ambtsdragers tot taak te waken over de zuiverheid van deze verkondigen en over de naleving ervan. Door de verkondiging van het Evangelie door de kerk worden de gelovigen gesterkt en toegerust ook voor hun taak in de openbare samenleving en dus in de politiek. Deze functie van de kerk maakt de opdracht des te klemmender om zich bij die ene kerk te voegen

Verkondiging in overeenstemming met Schrift en belijdenis is een krachtbron voor de inhoud en toepassing van confessioneel-gereformeerde politiek en is daarmee essentieel voor de handhaving van de grondslag van het Verbond.

Leden van het GPV moeten, vooral in hun publieke handelen, tonen de grondslag serieus te nemen. Voor hen die met de gehele grondslag van harte instemmen ligt naar onze overtuiging ook een hartelijk begeren om tot kerkelijke eenheid te komen in het logische verlengde. Voor confessioneel gereformeerde christenen die daarvan blijf geven, als onderdeel van hun instemming met grondslag, doel en program, dient het GPV onder restrictie open te staan. Dat is (en was altijd al) eigen aan een confessioneel-gereformeerde partij als het GPV is.

§ 5c. Geen kerkelijke partij.

§ 5d. Wel een confessioneel-gereformeerde partij.

HARTELIJK DANK, PROFESSOR OHMANN!

Foto. Nederlands Dagblad

Toen de generale synode van Arnhem 1981 u benoemde tot hoogleraar Oude Testament, betoogde de toenmalige rector, prof. dr. C. Trimp, dat op de leerstoel **van** het Oude Testament een bijzonder gecompliceerde leeropdracht vervuld moet worden, 'bijna net zo moeilijk als op de leerstoel voor ambtelijke vakken. Wij moesten gaan over een smal spoor en kwamen in Canada terecht. Maar op dat spoor kunnen wij wel verder'.

Dus het spoor was **smal**.

De henneming van een hoogleraar uit Canada was een verrassing, voor iedereen.

En zelf onderstreepte u, in uw spreken tot de huidige generale synode te Ommen, dat de exegeten (de ware!) dun gezaaid zijn.

U begrijpt, zulke opmerkingen vergeten wij niet gauw.

Toch willen wij niet ontkennen, dat **7e** een groot element van waarheid bevatten. Het echt vertrouwd-zijn met en het thuis-zijn in de vakken van het Oude Testament, wat bij elkaar heel wat meer is dan exegese alleen, is in die mate niet aan ieder gegeven. Ook niet aan hen, die er dagelijks mee bezig zijn. Daarom is het zo belangrijk en rustgevend dat de centrale man in Kampen een helder geluid geeft, dat dienaren van het Woord op het goede spoor zet.

Op die manier willen wij uw werk graag in gedachtenis houden. U was helder. Zelf gebruikte u, als omschrijving van uw motivatie, het woord 'existentieel'. Maar wij bedoelen, denk ik, hetzelfde, namelijk, dat Gods Zelfopenbaring in de schepping en in de regering van de wereldge-

schiedenis en vooral in de omgang met zijn uitverkoren volk **niet afstandelijk** mag worden bestudeerd en uitgelegd, maar als iets dat rechtstreeks ons huidige bectaant, onze existentie, raakt. De God van toen is de God van nu. Trouw aan wat Hij begon, brengt Hij in het heden zijn plan tot voltooiing. De geschiedenis van het Oude Testament stempelt de woordkeus in het Nieuwe Testament. Zo wordt de bediening van het heil doorzichtig, helder als glas, al is de totale heilsgeschiedenis in al haar samenhangen en met al haar scharnierpunten voor ons niet te overzien.

Zo was u bezig, zo hebben wij u verstaan, ook in tal van publikaties. Wij zeggen u **daarvoor** hartelijk dank, en in u eren **wij** onze hemelse Vader die u tot deze dienst de bekwaamheid en volharding schonk.

Dank zeggen wij ook aan uw vrouw. Zij doceerde en publiceerde niet zoals u, maar in uw geheel eigen bewoordingen werd ons ter synode duidelijk, hoezeer u zich van haar afhankelijk hebt geweten door de jaren heen.

Nu **mag** u met emeritaat gaan, samen genieten van de rust.

Toch hopen wij, dat uw **existentie** zal mogen zijn naar de woorden van Psalm 92:

'Zij zullen in de ouderdom nog vrucht dragen,
fris en groen zullen zij zijn;
om te verkondigen, dat de HERE waarachtig is,
mijn rots, in wie geen onrecht is.'

Geve onze God u heiden neg goede jaren!

Voor de redactie,
B. Luiten

HARTELIJK WELKOM, PROFESSOR KWAKKEL!

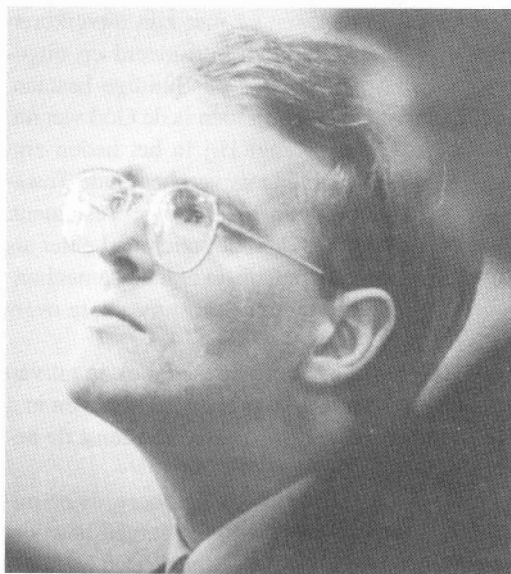

Foto: Nederlands Dagblad / Jaco Klamer

Al gaf u reeds zes jaar college aan de Theologische Universiteit, u deed dat **als** docent. Als met geen ander kon de Senaat en konden de kerken met u kennismaken, voordat u tot hoogleraar werd henoemd. Zodoende ontvangt u in deze benoeming een blijk niet alleen van vertrouwen maar ook van grote waardering.

Uw levensloop was bijzonder door de snelle opeenvolging **van** belangrijke veranderingen. In juni 1985 werd u bevestigd **als** predikant in Beverwijk, reeds in september 1987 trad u aan als universitair docent in de Oudsemitische filologie en cultuurgeschiedenis van het Oude Nabije Oosten, als opvolger van prof. drs. J.P. Lettinga. En nu, na zes jaar, volgt uw benoeming tot hoogleraar in de Oudtestamentische vakken.

Samen mei u zijn wij onze God dankbaar voor de gaven die Hij u schonk. Meer dan ooit lijken wij het gebruik van deze talenten nodig te hebben in de strijd om de erkenning van de betekenis van het Oude Testament.

Zelf zag u, in uw toespraak tot de generale synode op 27 april jl., al vele indringende vragen op u afkomen. Vragen die zich niet laten negeren, die ook kunnen leven bij onze eigen studenten. Dat vraagt niet alleen grondige kennis van de stand van zaken én het gelovig vinden van een eigen positie daarin, maar ook een hartelijke verbondenheid met de studenten in de collegebanken, een inleven in hun vragen en eigentijdse benaderingen,

Een taak om tegenop te zien. Wordt er niet te veel van één mens gevraagd? Over die vraag zou lang te filosoferen zijn. Maar het antwoord is niet eenvoudig af te lezen

in het aantal werkuren of de ervaren werkdruk (al zullen die zeker in de gaten gehouden worden). Het antwoord zal veeleer liggen in de motivatie, in de *liefde* tot Christus en zijn kerk, en daarom ook tot de voortgang van de verkondiging. Voor wie niet liefheeft, is alles te veel. Maar wie zijn hart heeft verpand, blijft in beweging en telt de uren niet.

En juist z6 hebben wij u leren kennen. Voer hoogleraar zijn is niet alleen vakkennis nodig, maar vóór alles een hartelijk geloof. Wanneer tussen die twee een goede samenwerking bestaat, zult u er zelf de eerste vruchten van plukken en wij inet u.

Namens De *Reformatie*, die nauw met Kampen verbonden wil zijn, mag ik u toewensen dat u zo vele vruchtbare jaren mag ontvangen, onder Gods zegen. Vruchtbaar voor de kerken, voor de studenten, en ook voor uzelf.

Voor de redactie.

B. Luiten

Drs. H. Veldman

Licht en schaduw in de Lage Landen

Licht en schaduw
in de Lage Landen

REFORMATIE
DE LAGE LANDEN

Een ieder in zijn eigen taal!

Dat is het sprankelende dat **aak** de kerkgeschiedenis van de Lage Landen doet leven. We haren van Liudger tot Gernardus - de tqd van Dordt, Erasmus en de reformatoren. Dopers en gereformeerden komen voor het voetlicht. Tenslotte: Hoe kwam het monumentale werk, 'de Statenvertaling' tot stand?

geb., geill., 240 pag., f. 26,50
Verkrijgbaar in de boekhandel

Oosterbaan & Co. Cointre b.v.
Postbus 25, 4460 AA GOES
Tel. 01100 - 15591

ORGELS EN ORGELMUZIEK UIT GROOTMOEDERS TIJD

Es gaat niets boven Groningen. Zowel de stad als de provincie kunnen bij mensen emoties losmaken. Er zijn bijvoorbeeld mensen die al lyrisch worden wanneer je *d'Olle Grieze* in de stad Groningen ter sprake brengt. Ook elke rechtgeaarde orgelliefhebber blijkt enkel likkebaardend te kunnen denken aan het Groninger land. De provincie staat namelijk vol monumentale orgels in alle soorten en maten. Veel van deze instrumenten zijn inmiddels te beluisteren door middel van CD-opnamen. Ook besteden diverse omroepen (EO, NCRV en KRO) regelmatig aandacht aan de orgels uit het Noorden des lands.

Zo zond de Evangelische Omroep in 1992 een serie radioprogramma's uit, waarin diverse organisten instrumenten bespeelden van de 19e-eeuwse orgelmaker Petrus van Oeckelen (1792-1878). Uit deze opnamen is een selectie gemaakt en op CD gezet. De uitgave kwam mede tot stand dankzij financiële steun van de Stichting Groningen Orgelland. Het is een cassettebox met drie CD's geworden. Totale speeltijd is maar liefst 212 minuten! Een hele eer voor Petrus van Oeckelen. Misschien wel een te grote eer...

Hoe dan ook, op de CD's worden achttien van zijn orgels bespeeld door de organisten Geert Bierling, Anco Ezinga, Henk Gijzen, Jan Jongepier, Dick Sanderman en Piet Wiersma.

Naast een vijftal improvisaties van Jan Jongepier en Dick Sanderman worden composities ten gehore gebracht van onder andere: Joh. Chr. H. Rinck, Chr. Fr. Ruppe, F. Mendelssohn Bartholdy, J. L. Krebs, W. G. Hauff jr. en J. G. Werner. Ook is veel plaats ingeruimd voor Nederlandse componisten als H. P. Steenhuis en J. G. Bastiaans.

Afgezien van een handjevol 18de-eeuwse orgelwerken, spelen de organisten dus voornamelijk repertoire uit de 19de eeuw. Terecht, want wie negentiende-eeuwse orgels tot hun recht wil laten komen, doet er goed aan er vooral negentiende-eeuwse orgelmuziek op te spelen.

Maar daarmee komen we voor de vraag te staan of het wel allemaal muziek is die na één keer beluisteren boeiend genoeg blijft. Een CD koop je immers niet om één keer te beluisteren. Eerlijk gezegd vond ik het beluisteren van drie CD's met uitsluitend (kleine) Van Oeckelen-orgels een opgave. Wanneer er bovendien negentiende-eeuws repertoire gespeeld wordt, dat lang niet altijd interessant is, moet je wel ontzettend veel houden van de orgelklanken waarmee onze (over-)grootouders hun oren smeerden. Die liefde ontbreekt mij helaas te veel. Zo

vond ik het best aardig de 'Verjaardagsmarsch' van de Groningse organist H. P. Steenhuis eens te horen. Maar ik vrees dat de momenten, waarop ik vurig verlang dit werkje uit mijn luidsprekers te horen, wel heel erg spaarzaam zullen zijn. Nou ja, misschien komt de begeerte op 10 mei onverwachts mij op.

Kortom, de uitgave heeft voor mij vooral een historisch-documentaire waarde. Dat geldt heel in het bijzonder voor de derde CD. Daarop wordt een reconstructie gegeven van de gemeentezangpraktijk uit de 19de eeuw. Mogelijk dat luisteraars, die via deze CD voor het eerst met ons gemeentezang-verleden geconfronteerd worden, ietwat verschrikt de oren spitsen. Maar toch verloopt de gemeentezang op deze CD te mooi, te ordelijk voor een negentiende-eeuwse imitatie. Dick Sanderman schrijft in een toelichting dat de ervaren koorzangers en -zangeressen op de CD 'waarschijnlijk beschaafder zongen dan de gemiddelde gemeente in Van Oeckelens tijd'. Net woord 'waarschijnlijk' had hier achterwege kunnen blijven.

Trouwens, voor een getrouwe reconstructie van 19de-eeuwse gemeentezang met orgelbegeleiding spelen ook de organisten te goed. Hun collega's, die zo'n 125 jaar geleden de orgels in de Groningse dorpskerkjes bespeelden, zullen in de regel allesbehalve van hetzelfde kaliber geweest zijn. Kortom: de reconstructie van de begeleidende gemeentezang geeft een ideaalbeeld. Zo had het geklonken wanneer de omstandigheden optimaal waren: een zanglustige en enigszins getrainde gemeente, begeleid door een vakorganist die met het orgel kon omgaan.

Bij de CD's is een uiterst fraai tekstboekje gemaakt met een omvang van maar liefst 112 pagina's. Naast algemene informatie over Van Oeckelen worden de achttien orgel apart besproken. Tevens worden de registraties van de gespeelde werken vermeld en zijn van de orgels één of meer foto's opgenomen. Ook bevat het tekstboekje een curriculum vitae van de organisten. Mede gezien het laatste vraagje je af waarom dan geen enkele informatie gegeven wordt over de componisten.

J. Smelik

N.a.v.: *De orgelmaker Petrus van Oeckelen*. Geert Bierling, Anco Ezinga, Henk Gijzen, Jan Jongepier, Dick Sanderman, Pier Wiersma bespeelden achttien van zijn instrumenten. VLS Records VLC 1092 (3 CD's) DDD-opname. Prijs: f 85,-.

OVER DE EENHEID VAN GEREFORMEERDE BELIJDEERS

Broeder D. Koole uit Hattum schreef een belangwekkend boek over ons gereformeerd belijden en de (schuldige) verdeeldheid van zovelen, die dii belijden aanhangen. De leer wordt keurig uiteengezet, en ook met grote bewogenheid. Telkens blijkt dat de auteur ons belijden van harte liefheeft en ook diep onder de indruk is van zoveel af dwalen van de Here en zijn dienst. Men meent de hemel te kunnen bereiken, maar veracht Gods duidelijk geopenbaarde Woord. Koole legt er veel nadruk op dat alle leerstukken met elkaar samenhangen en in harmonie zijn. Zo mag men Gods gerechtigheid niet uitspelen tegen zijn barmhartigheid en de goddelijke voorzienigheid niet tegen de menselijke verantwoordelijkheid.

Achtereenvolgens gaat het over God, dan over de mens, zowel voor als na de zondeval; vervolgens over de voorzienigheid en de uitverkiezing. In een volgende paragraaf vinden we een uiteenzetting over het evangelie en de prediking ervan. Het verbond, de leer over de kerk en de kerkelijke praktijk komt in verband met de opzet van het boek met enige uitvoerigheid aan de orde. Wat opvalt, is dat de leer over de Persoon en het werk van Christus vrijwel ontbreekt. Dat is m.i. niet te verontschuldigen met een beroep op het doel van dit boek. Juist omdat Koole (terecht) wijst op de onderlinge verwevenheid en harmonie van alle gedeelten van onze leer, had het centrale toch niet moeten worden weggelaten. En het middelpunt van onze leer en prediking is toch altijd Christus, zijn komst in deze wereld, zijn zoendood en opstanding.

In het daarop volgende gedeelte bespreekt Koole de situatie in de verschillende kerken van gereformeerde belijdenis. En dan stelt hij kritische vragen, zowel naar binnen (aan de geref. kerken (vrijg.)), als aan de hervormde en geref. kerken (syn.), alsook aan de christelijke gereformeerden, de Ned. gereformeerden en de Ger. Gemeenten. We willen ons in deze 'bespreking verder beperken tot het laatste deel, vanwege het belang van de zaak. Trouwens in dit tweede gedeelte grijpt Koole telkens op het 'leerstellig' in vorige paragrafen terug.

Alleen beloften-prediking. Een misser?

Koole is eerlijk als hij eerst aan zelfonderzoek doet, en zich afvraagt of er iets mis is in de geref. kerken (vrijg.). En nu wordt er kritiek op geoefend, dat men bij ons de prediking vaak uitsluitend als 'belofte-prediking' karakteriseert. Gewezen wordt op het bekende boek 'Klank en weerklank' van C. Trimp. Koole's bezwaar is dat er zo een overwicht komt van de belofte tegenover de eis van

het verbond. Herinnerd wordt aan de uitspraak van Trimp, dat aan alle prediking Gods verbond ten grondslag moet liggen. Nu, de leer van het verbond is in ons doopsformulier uitstekend uiteengezet, aldus de schrijver. En dan gaat het *ten eerste* over onze verlorenheid. *Ten tweede* komt de belofte en de verzegeling van het verbond door de drieënige God, en *ten derde* ook nog de eis om in een dankbaar en godvruchtig leven God te eren.

Maar bij een belofteprediking zou alleen het tweede gedeelte van het doopsformulier aan de orde komen, en het begin en het eind onderbelicht worden.

Nu klinkt dat logisch en ik kan mij de bezwaren van Koole ook wel indenken. Niettemin geloven we dat de stelling: alle prediking is belofteprediking, goed te verdedigen is. Immers: Is niet heel de Heilige Schrift belofte? We herinneren aan zondag 7 van de catechismus. Op de vraag war een christen moet geloven wordt geantwoord: 'Al wat ons in het evangelie beloofd wordt'. En dat is samengevat in de apostolische geloofsbelijdenis. Dus als we over de geloofsinhoud spreken, over Christus' verlossend werk, maar ook over het vernieuwend werk van de H. Geest, hebben we het over Gods beloften.

Is er dan een verbreken van het evenwicht tussen belofte en eis? Uiteraard kan het verbond zonder eis niet bestaan. Er zijn twee delen. Maar in zekere zin is er ook een overwicht van de belofte. Deze is er immers eerder dan de eis. Het is God, die de belofte doet, en ook onze wil ombuigt en de kracht geeft om de eis (nu nog in beginsel) te volbrengen. Maar Gods belofte gaat vooraan en we kunnen die volgorde ook nooit omkeren door te spreken over eis en belofte. Mijns inziens heeft Koole daar te weinig oog voor. Maar worden dan het eerste en het derde gedeelte van het doopsformulier niet vergeten als we alleen van belofteprediking willen spreken? Zeker moet het eerste deel, de ellendekennis, in onze prediking een plaats hebben. Het kan best zijn, dat we daarin tekort schieten. Maar ik kan mijn ellende pas echt grondig kennen in het licht van Gods beloften, en de rijkdom van Gods ontferming in Christus, Die voor ons de helse smarten heeft doorleden. En het volbrengen van de eis ligt in de belofteprediking opgesloten. Het derde deel van de catechismus is de dankbaarheid voor de verlossing. We kunnen ook zeggen dat het de voortgezette, toegepaste verlossing is. Als we spreken over belofteprediking is nooit bedoeld een goedkope, onverbindende belofte, maar een belofte waardoor beslag wordt gelegd op ons hele leven. En zo kan de rechtvaardiging nooit zonder de heiliging.

Koole zegt ook, dat we de prediking teveel richten op de mens, als we zeggen dat alle prediking belofteprediking is (p. 79). Maar de prediking is toch ook voor de mens, en niet voor God bestemd. Zij gaat wel van God uit. En de belofteprediking is uiteindelijk ook gericht op de verheerlijking van Gods genade voor ellendige en verloren zondaars.

De prediking is wel niet naar de mens, maar toch wel echt voor de mens.

De verwijten aan de 'andere gereformeerden'

Na het me5 in **eigen** vlees gezet te hebben richt Koole zich ook tot andere kerken van gereformeerde belijdenis. Met zijn kritiek op de hervormden en de geref. kerken (syn.) kunnen we het eens zijn. Maar is hei niet te eenzijdig te stellen dat de 'geref. bonders' door in de hervormde kerk te blijven, gemeenschap hebben met de zonden van die kerk? Ze strijden juist uit alle macht tegen dwalingen in hun kerk en lijden daar ook onder.

Ten aanzien van de chr. geref. kerken wordt m.i. terecht opgemerkt dat men met twee maten meet, als het gaat over de zgn. toeëigening van het heil. Velen in Run eigen kerken denken er immers anders over en preken niet zoals dat van de vrijgemaakten zo dringend geëist wordt, zodat het een belemmering is voor de eenwording.

En dan is er het verschil met de geref. gemeenten. Een struikelblok voor meerdere eenheid is dat de synode van deze kerken in 1931 uitsprak dat het genadeverbond onder beheersing van de uitverkiezing staat en dat het verbond in feite alleen met de uitverkorenen is opgericht. Zolang deze uitspraak bindend blijft blokkeert ze in feite kerkelijk gemeenschap. Toch moeten we oppassen dit al te spoedig onschriftuurlijke of zelfs valse leer te noemen. We moeten bedenken, dat in de geref. kerken in Nederland een halve eeuw lang, van 1892-1942 beide verbondsopvattingen naast elkaar bestaan hebben, de leer van het verbond alleen met de uitverkorenen (de opvatting van A. Kuiper en van G.H. Kersten en ook b.v. van de Westminster Confessie) en de andere opvatting, dat het verbond is opgericht met de gelovig en al hun zaad (de gangbare opvatting in de chr. geref. en de vrijgemaakte kerken). Naar ik meen, was echter K. Schilder er een tegenstander van dat iemand die 'kuyperiaans' over het verbond dacht, geweerd moest worden. De fout lag in het bindend opleggen van één der opvattingen.

Hiermede willen we dezc bespreking beëindigen. Hier en daar maakten we kritische kanttekeningen. Dat neemt onze grote waardering niet weg voor veel wat Koole schreef. Hij stelt belangrijke vragen aan de orde en doet dat vanuit de H. Schrift en onze belijdenis en met een grote liefde voor de Here en zijn gemeente. Het zou goed zijn als velen van dit boekje kennis namen.

M.J. Arntzen

N.a.v. David Koole. *Eén God, één geloof, één prediking, één kerk. Een bezinning op het christelijk geloof en de kerkelijke praktijk*. Uitg. Steunpunt te Hattem. Verkrijgbaar bij de boekhandel en via: De Christelijke Boeken Centrale, Margrietlaan 7, 3917 ML Langbroek. 160 pag. Prijs f 18,75.

REGELMAAT IN ONS BIJBELLEZEN

De meeste jongeren onder ons hebben van jongsaf meegemaakt, dat thuis aan tafel werd gelezen en gebeden. Vader nam de Bijbel en las een gedeelte voor. Als kinderen luisterden we dan. We hoorden niet eens alles. En zeker begrepen we niet alles. Maar er is heel veel dat kinderen niet begrijpen, terwijl ze ei' toch langzamerhand in opgroeien. Een heel klein kind begrijpt van het gepraat van de mensen niets. En toch leert het straks de taal van zijn omgeving verstaan. Niet door systematische oefeningen, maar eenvoudig door mee te leven in het gezin.

Dooi' geregeld meeleven in de kring van het gezin waar de Bijbel gelezen wordt, groeit op dezelfde manier het begrijpen van wat er gelezen wordt. Nu wordt ei' hier iets opgevangen door het luister-endr. kind, dan daar. Soms vragen de kleintjes: Vader, wat hebt u gelezen? En dan zegt vader met enkele woorden wat hij las. Bijvoorbeeld na Psalm 118, dat de HERE goed is. Of na Genesis 1, dat de HERE alles heeft gemaakt. Er wordt wel eens iets verkeerd begrepen. Maar dat komt later wel terecht.

Jonge mensen moeten niet stoppen met deze voortdurende omgang met de Schrift. Zij die in een gezin leven, waar geregeld gelezen wordt, hebben een voordeel boven degenen, die in hun eentje op kamers wonen.

Het is erg gewenst, om dan zoveel mogelijk het Bijbellezende bij te houden. Onwillekeurig verslapt dit. Mensen die alleen eten, missen het gezellige en nemen dan ook minder de tijd voor de maaltijd. Ei' komt vaak iets slordigs in. Een kort gebedje – een krant of een hork naast het bord – in gedachten niet weten wat je eet – gauw opschieten, 'even danken' ... zo gaat het dan. Je hebt dan een beetje zelfdiscipline nodig om 'tijd te hebben' voor Bijbellezende.

En net zo is er – als je dan toch leest – zelfdiscipline nodig om geregeld de hele Bijbel door te lezen. In een gezin gaat dat makkelijker. Want de een minder boeit, daarvoor heeft de ander weer meer aandacht. Ei' is meer regel dooi' het gezamenlijk luisteren. Maar, wie alléén leest komt makkelijk in de verleiding om de keuze van wat hij leest te laten bepalen door zijn voorkeur of door het toeval. Je gaat gauw op je gevoel af lezen. Dan lees je geen geschiedenissen, geen geslachtsregisters, geen wetten en geen dogmatische Arieven, maar liefst een psalm.

Een heel makkelijk komt die psalm los te staan van het historisch verband. En nok de Evangelieën kunnen gelezen worden los van het Oude Testament. Dan gaat tenslotte de Bijbel ons zeggen wat wij zelf willen horen.

Voor een nuchter en zakelijk Bijbellezende moet je de Bijbel lezen van Genesis 1 tot Openbaringen 22. Ben je alleen en heb je de tijd, lees dan uit een Bijbel met kanttekeningen. Dat is de meest Schriftgetrouwe korte commentaar. Ze kunnen je verder helpen bij het lezen. Ze geven opheldering bij moeilijkheden en brengen je dichter bij het oorspronkelijke, de 'grondtekst'.

De beste methode van Bijbellezende is. eenvoudig en aandachtig lezen, in het verband en regelmatig verdergaand.

Hrt gevaar, dat je dingen die je al heel lang kent, als vrome cliché-woei-den zou leren, kun je tegengaan dooi' een nieuwere vertaling te lezen.

Maar hoe je ook leest, het is de hoofdzaak, dat je biddend onderzoekt wat er staat en waarover de Bijbel het daar heeft.

Uit: A. Janse, 'Bidden en bijbellezende'.

In: 'long in het volle leven', 1937?

Op dinsdagavond 27 april had de synode een feestelijke vergadering. In aanwezigheid van hoogleraren, deputaten-curatoren en deputaten-financieel en vele (ook jeugdige!) belangstellenden sprak de praeses, ds. M.H. Sliggers, een woord van hartelijk welkom tot prof. drs. H.M. Ohmann en diens echtgenote en tot de nieuw benoemde hoogleraar drs. G. Kwakkel en diens moeder en zuster.

De grote dank van de kerken voor het werk van de scheidende hoogleraar werd door de praeses onder woorden gebracht, evenals het vertrouwen van de kerken in de bekwaamheid van de opvolger. Daarna spraken beiden de synode toe, werd de vergadering gesloten en volgde een informeel samenzijn om ook persoonlijk afscheid te nemen en kennis te maken. Elders in dit blad hoop ik hier verder aandacht aan te besteden.

Op woensdagavond 28 april sprak de synode over de bededagen.

Art. 69 KO bepaalt, dat er een bededag zal worden uitgeschreven in tijden van oorlog, algemene rampen en andere grote moeiten waarvan alle kerken de druk ervaren. Dit zal dan gebeuren door de classis, die door de generale synode daartoe is aangewezen. Sinds jaar en dag is dit de classis 's-Gravenhage.

Deze classis echter vroeg nu een toelichting op haar instructie. Wanneer is er sprake van algemene rampen en andere grote moeiten? Wanneer kun je zeggen, dat alle kerken van die moeiten de druk ervaren? Op de achtergrond van deze vraagstelling speelde enigszins het gevoel mee, of wij niet vaker een bededag zouden kunnen hebben, getuigd op maatschappelijke moeiten en ontwikkelingen. Indirect speelde eveneens een rol, dat op de Generale Synode van Leeuwarden 1990 deze vraag (in andere vorm) ook al breed aan de orde was geweest. Toen leefde er bij sommige afgevaardigden de vraag, of de dreigende euthanasie-wetgeving wel concreet genoeg was geweest als aanleiding tot het uitschrijven van een bededag. De synode kwam daar toen wel uit, maar de stemverhouding liet toch zien dat hier veel meningsverschil bleef.

Tijdens de bespreking van deze vragen kwam nu naar voren, dat de gedachte om vaker bededagen te houden een bespreekbaar idee zou kunnen zijn, maar dat dit niet de bedoeling is van art. 69 KO. Daarin wordt niet gesproken over vaak of minder vaak, maar over de aanleiding tot het uitschrijven van een bededag. Die aanleiding kan van allerlei aard zijn (oorlogen, overstromingen, maatschappelijke ontwikkelingen en noem maar op), maar het zal moeten gaan om een evidente aangelegenheid waardoor de harten verslagen zijn en zich met verootmoediging willen richten tot God. Zulke aangelegenheden kunnen wij niet plannen, maar ze overkomen ons. En als het zo ver is, zal er weinig discussie over nodig zijn.

Vanouds is ervoor gewaarschuwd, dit art. 69 niet te ge-

bruiken voor algemene ellendigheden onder het volk. Dan zou immers zo'n bededag een onjuiste meerwaarde krijgen ten opzichte van het gebed in de zondagse eredienst.

Ook is van belang te zien, dat de taak om een bededag uit te schrijven werd toevertrouwd, niet aan één kerk, maar aan een classis. Dat betekent, dat dit altijd gedragen zal moeten worden door onderling beraad en door een duidelijke overeenstemming binnen (een stukje van) het kerkverband.

In deze geest werd door de synode besloten.

Tenslotte mag ik dit keer eindigen met een eervolle vermelding.

Ter gelegenheid van Koninginnedag werd zr. E. Nieland-van Veen, één van de hoofden van onze typekamer, benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Een feestelijke gebeurtenis die wij gevierd hebben met oranjegebak. Ook van deze plaats feliciteren wij zr. Nieland en haar man van harte. Zij is 40 jaar in het onderwijs werkzaam geweest, en eigenlijk is zij dat nu nog. Want het is nu haar taak al de synode-stukken die wij produceren te controleren op spellingsfouten....

Wij zijn blij dat haar verdiensten ook door de overheid zijn opgemerkt.

R. Luiten

'Luister nou eerst eens goed,..'

In *ELK*, het *Officiële orgaan van de Evangelisch-Lutherse Kerk*, van april 1993, schrijft Co *Engberts* over de vergadering van de synodaal-gereformeerde synode, waar aandacht werd gevraagd voor de leefwereld van de jongeren.

Het jongerenrapport lijkt ook actueel voor de lutheranen:

Geen kritiek

'Ze zijn veel minder negatief dan ik had verwacht', roept Ada Rebel enthousiast uit. Zij is lid van het Jongeren Synode Rand, een groep jongeren die de stukken en beraadslagingen van de Gereformeerde Synode volgt en daarover hun mening naar voren brengt. 'Vaak willen ze alleen horen wat de ervaringen van jongeren zijn. En dan vinden ze dat daar geen kritiek in kan zitten op de huidige gang van zaken in de kerk. ik had niet verwacht dat ze zich nu zo open zouden opstellen.'

Ik ben dus niet de enige die met de nodige scepsis hierheen gekomen is. Het onderzoeksrapport is een heel goed stuk, maar is het vroeger ook al niet eens gezegd? Zal men nu ontvankelijker zijn?

Het rapport had echter ogeto geopen. Met alle aandacht luisterden de aanwezigen naar de verhalen van jongeren, die met speciale bussen waren aangevoerd. Men probeert om te begrijpen hoe hun wereld nu eigenlijk in elkaar zit, zonder meteen te veroordelen. Hans Alma loopt dan ook tevreden rond: 'Ik ben blij met de discussie. Mensen vinden aanzetten om verder te denken en pakken dat ook als een verantwoordelijkheid op. Dat is wat we hebben willen overdragen: luister nou eerst eens goed in plaats van meteen concrete oplossingen te verwachten. Het is allemaal vroeger ook wel eens zo beschreven, maar men ging daar toch anders mee om.'

Wellicht moeten ontwikkelingen ook eerst uitkristalliseren voor je tot een goede mentaliteitsverandering kunt komen. Je ziet nu openheid en een soort omkering van denken. Men wil luisteren en men wil zoeken naar omgangsvormen met de leefwereld van jongeren en daarop aansluiten'.

Concretisering

Gedurende de dag wordt veel gepraat en geluisterd. Sommige bezoekers ergeren zich daar aan en willen concrete aanwijzingen: hoe moeten we nu verder? Hans Alma: 'Praten is natuurlijk niet als luisteren al een aanzet tot een andere houding ten opzichte van jongeren. Maar het moet natuurlijk niet alleen bij praten blijven. Hoe te concretiseren, dat is de grote vraag. Daar heb ik ook geen pasklare oplossingen voor'.

Zij vervolgt: 'Het onderzoek laat zien hoe individualisering doorwerkt in het leven van jongeren. Het is fragmentarischer en flexibeler. Jongeren bewegen zich in vele leefsfere: in tegenstelling tot vroeger ontleen je je identiteit niet aan één groep. Je conformeert je aan de vele verschillende verbanden waarin je participeert. Door die individualisering heb je veel meer vrijheid en ook veel meer kansen. Maar het heeft ook schaduwkanten: je bent overal zelf voor verantwoordelijk: "wat maak je van je leven?" Dat betekent ook dat er mensen zijn die het niet redden. Daarnaast geldt dat je zelf wel onafhankelijk bent, maar dat je tegelijkertijd afhankelijk bent van normen en organisaties waar

je zelf toch geen invloed op uitoefent'.

'Kerken zouden wegen moeten zoeken om aan te sluiten bij het individualistische zoekgedrag dat mensen vertonen. Het gaat daarbij om de spanning tussen enerzijds iets aanreiken waarmee mensen iets kunnen binnen hun levensstijl en anderzijds een kritisch afstandje. Individualisering is niet louter positief of louter negatief. Het individualistische zoekgedrag is vooral een overlevingsstrategie. Je mag als kerk best kritisch zijn. Je kunt niet alles alleen en mensen vallen buiten de boot. Teruggrijpen op oude vormen van gemeenschap-zijn werken zeker niet. Dan doe je ook geen recht aan waarmee mensen in deze tijd zitten, dan laat je ze als kerk in de steek'.

Verbondenheid

'Hoe hei dan moei. dat is heel erg moeilijk. In ieder geval: voor elk wai wils, met allemaal leuke activiteiten. Dan word je één van de vele kraampjes. Je moet als kerk zoeken naar vormen vanuit datgene waar je als kerk voor staat: iets aanreiken van solidariteit en verbondenheid. Uit het onderzoek blijkt ook duidelijk dat het heel moeilijk is om te geloven los van een geloofsgemeenschap, waarin geloof en samenleving gestalte krijgen. Onderling vertrouwen en zorg voor elkaar kunnen ervaren, dat is ook voor jongeren belangrijk. De uitdaging is hoe je vormen hiervoor vindt die aansluiten op het individualistische zoekgedrag'.

Het verhaal van Hans Alma is voor velen heel herkenbaar. Ook voor Adn Rebel: 'Ik ervaar de kerk en ook wel mijn functioneren daarin soms als een anachronisme. De irrationele invulling van gemeenschap past niet meer op de werkelijkheid. Maar hoe moet het dan, dat is heel lastig. En hoe gaan we die andere wegen zoeken? De meeste jongeren interesseert het niks. De ouders krijgen zo alle ruimte om positie en oude vormen vast te houden. Wat dat betreft geven de gereformeerden nu echt heel goede voorbeeld: een open opstelling, zoeken en luisteren. Dat is hard nodig. Dat geldt ook voor de jongeren. Als je wilt dat men je verhaal serieus neemt, moet je ook meedenken over antwoorden. Maar het laat ze eigenlijk al koud'.

Hans Alma: 'Het past bij de flexibele en individualistische levenshouding van jongeren om conflicten te vermijden. Je past je aan, je onderhandelt en neemt wat je kunt gebruiken. Dit heeft niet alleen betrekking op gereformeerde jongeren. Het onderzoek gaat over jongeren met een protestants-christelijke achtergrond, maar in de hele samenleving zie je dat solidariteit en verbondenheid een heel andere betekenis krijgen'. Adn Rebel: 'Er wordt vandaag wel veel gepraat, maar je schiet geen steek op wanneer je dit niet meeneemt in het hele SoW-proces. Ik ben eigenlijk wel bang dat het SoW-proces tot een soort verlamming leidt, dat je nergens meer toe komt uit vrees een compromis open te breken. Maar het gaat niet alleen om de gereformeerde kerken. In teite moet dit rapport net zo goed besproken worden in de hervormde en in de lutherse synode'.

Ook wij zouden niet moeten voorbijgaan aan wat in deze rapporten op tafel is gelegd.

G.J. van Middelkoop

BEROEPEN

Reroepen: te Hoogezand-Sappemeer (tweede predikantsplaats): A.P. Feijen te Heemse; te Hoogkerk: J.J. Dronkers te Nijkerk; te Rijnsburg (voor de missionaire dienst op Curaçao): A.S. de Vries te Lutten; te Veenendaal (tweede predikantsplaats): H.J.J. Feenstra te Berkel en Rodenrijs.

Beroepbaar: P.R. Baas, missionair predikant van Spakenburg-Zuid voor Irian Jaya, is vanaf 1 mei bereid beroepen in overweging te nemen. Adres: Hofweg 21, 7772 GS Hardenberg, ☎ (05232) 61757.

Toegelaten tot de bediening des Woords door de classis Assen: A. de Rraak, kandidaat te Drachten.

BEVESTIGING EN INTREDE

L. Sollie van Delft is bevestigd te Meppel op zondag 2 mei door T. Boer van Meppel. Ook de intrede was op 2 mei in de middagdienst. Nieuw adres is: Randweg 29, 7944 RK Meppel.

Eveneens op 2 mei, deed E. Woudt van Ermelo intrede te Heemse. De bevestiging werd verricht door J.R. Visser van Heemse. Nieuw adres: Scholtensdijk 10, 7771 CV Hardenberg, ☎ (05232) 64930.

JUBILEUM

Maandag 3 mei was het veertig jaar geleden dat ds. H.W. Noordman te Barendrecht – emeritus-predikant van Hoogvliet-Spijkenisse – in het ambt van dienaar des Woords werd bevestigd.

Hendrik Willem Noordman werd op 23 maart 1924 te Kampen geboren. Na de MULO was hij enige jaren op kantoren werkzaam. Na het gymnasium studeerde hij aan de Theologische Universiteit te Kampen. Hij deed op 3 mei 1953 intrede te Wieringermeer. Daarna volgden de gemeenten van Driesum c.a. (1956), Gramsbergen en Lutten aan de Dedemsvaart (1963) en Hoogvliet-Spijkenisse (1971) tot aan zijn emeritaat op 1 april 1989.

ADRESWIJZIGINGEN

Aduard * Predikant: D.F. Ensing, Van Reesweg 1, 9831 NG Aduard, ☎ (05903) 1210.

Groningen-Zuid * Scriba (voor attesten): E. Smit, Gouda Meistraat 16, 9728 TA Groningen.

Lisse * Scriba: G. de Jonge, Poelwnai 1, 2162 HA Lisse, ☎ (02521) 12175.

Valkenburg (Z.H.) * Scriba: N. v.d. Horst, Postbus 78, 2235 ZH Valkenburg (Z.H.), ☎ (0171X) 74913. Diaconie: H.C. de Vries, Postbus 78, 2235 ZH Valkenburg (Z.H.), ☎ (01718) 72682.

GSV Groningen * Praeses: Ilse Broeksma, Ab-actis: Henk de Vries, Fiscus: Freddy van Mulligen, Assessor T. Janneke Wubs, Assessnr 11: Annemieke Dijkstra. Ab-actiaat: Emmasingel 17, 9726 AK Groningen, ☎ (050) 1416791772718.

PERSBERICHT

INTERNATIONALE CONFERENTIE VAN GEREF. KERKEN (ICRC)

Van 1 tot 10 sept. 1993 zal D.V. in de *Koningskerk* van de geref. kerk te Zwolle-Zuid de 3e Internationale Conferentie van Geref. Kerken worden gehouden.

Deelnemers aan de Conferentie zijn afgevaardigden van de 11 lidkerken van de ICRC en van de 4 kerken die zich als lid hebben aangemeld. Verschillende kerken die geen lid zijn hebben bericht dat zij waarnemers naar deze Conferentie willen sturen. Ruim 50 afgevaardigden worden in Zwolle verwacht.

Een zestal onderwerpen zal tijdens de Conferentie worden ingeleid en besproken:

Catechism preaching door prof. dr. N.H. Gootjes, Hamilton, Canada.

Reformed mission door drs. C.J. Haak, Kampen.

Tolerance door prof. J. Kamphuis, Kampen.

Christology and mission door prof. Alasdair I. Macleod, Edinburgh.

Prophecy today door prof. W. Norris S. Wilson, Belfast.

Redemptive historical preaching door prof. drs. H.M. Ohmann, Kampen.

Verder komen naast huishoudelijke zaken ook nog twee commissie-rapporten aan de orde, respectievelijk over *Theological affirmation* en *Mission*.

Het grootste deel van de Conferentie zal openbaar toegankelijk zijn. De afgevaardigden zullen worden ondergebracht bij gemeenteleden in Zwolle.

Het adres van de commissie van voorbereiding van de ICRC 1993 is: Goyerkamp 11, 8014 EH Zwolle, ☎ (038) 659042.

Gevraagd voor mijn collectie van W.G. van der Hulst

1" *De gescheurde Bijbel*;

2" *Elck wat wils (schoolleesboek)*;

3" *In naam van Oranje*.

Compensatie: f 50,- per nummer.

I. van de Repe,

's-Gravenpolderseweg 9/407,

4462 CD Goes.

☎ (01100) 155 41.